

Meerjarenbeleidsplan 2017-2021

Colofon

Het Meerjarenbeleidsplan 2017-2021 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
60 exemplaren

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Doel meerjarenbeleidsplan	7
Opzet en inhoud	7
Financiële consequenties	8
Nieuw beleid.....	9
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	13
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	28
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	38
04 Veiligheid	42
05 Openbare ruimte	46
06 Economie & Cultuur	48
07 Inwoner, bestuur & organisatie	53
Bijlage Welk beleid is voor handen?.....	64

De gemeente Renkum in perspectief

Renkum is een zelfstandige gemeente in een complexe wereld. Door de snelle en grote maatschappelijke veranderingen de laatste jaren verandert de verhouding tussen inwoners en gemeente.

Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid en meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen.

Dit betekent dat de gemeentelijke organisatie moet kunnen "loslaten" en ruimte geven aan de eigen kracht van de samenleving. Door ons te richten op de relaties in de samenleving en het verbinden van partijen, participeren we in onze samenleving en halen het maximale uit die samenleving naar boven.

Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd.

Een belangrijk uitgangspunt van de gemeentelijke dienstverlening is het realiseren van één ingang voor al onze klantcontacten. Dit krijgt vorm door het verbouwen van de centrale hal van het gemeentehuis waardoor één fysieke ingang voor het Sociaal Team en voor het Servicepunt ontstaat en één frontoffice. Hierdoor wordt het voor de inwoners overzichtelijker en toegankelijker.

De gemeente wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

In het Sociaal Domein wordt stevig ingezet om alle nodige (maatwerk)voorzieningen voor onze inwoners beschikbaar te houden binnen de daartoe beschikbare middelen. We werken intern samen om integraal te kijken naar welke (maat)werkvoorzieningen nodig zijn en hoe we deze het beste en zo efficiënt en effectief mogelijk kunnen organiseren.

We zetten in op verandering en combinaties van zorg, waardoor inwoners zo min mogelijk worden belast met inloop van een teveel aan hulpverleners. Waardoor eveneens werk- en kosten efficiëntie wordt bereikt. Door het ontsluiten van de kracht van het eigen netwerk en dat te ondersteunen, wordt het thuis nabij geholpen kunnen worden bevorderd.

De gemeenschappelijke regeling Permar wordt op 1 januari 2018 ontbonden. Daarna is de gemeente rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor circa 100 Wsw-werknemers. De gemeente Renkum is werkgever voor deze groep werknemers en heeft de taak hen passend werk te bieden; een grote verantwoordelijkheid. De uitvoering van de Wsw wordt onderdeel van het Sociaal team met een nadrukkelijke verbinding met Economische zaken en het regionaal Werkgeversservicepunt.

In de tweede helft van 2017 zullen we een Plan van aanpak implementatie Omgevingswet opstellen. We gaan de Omgevingswet implementeren op een wijze die zoveel mogelijk bij de Renkumse situatie past. Zowel wat betreft de (verwachtingen van) onze inwoners als de mogelijkheden die de organisatie kan bieden. Participatie van inwoners bij initiatieven en het faciliteren van initiatiefnemers zijn daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Wij stellen voor in 2018 te starten met het opstellen van een Omgevingsvisie, een verplicht instrument uit de Omgevingswet. Met het opstellen van een Omgevingsvisie wordt de Ruimtelijke visie geactualiseerd. Dit moet plaatsvinden naast de reguliere werkzaamheden. Om die niet in de knel te laten komen is het nodig dat beleidsmedewerkers ondersteund worden.

De opgave op het gebied van energietransitie en klimaat is groot. De investeringen en projecten zijn voor een deel lokaal en voor een deel regionaal van aard. Regionaal zijn het vooral die projecten die het gevolg zijn van de energietransitie, zoals het uitfasen van het aardgas,

toename gebruik duurzame elektriciteit en energiebesparing. Dat wordt in gang gezet door onderzoek en investering in warmtenetten, energie inkoop, aanbesteding openbaar vervoer, uitrol van een laadinfrastructuur voor elektrisch rijden en energiebesparing bij woningen en bedrijven.

Deze opgaven vragen om een regionale aanpak, waarin gemeenten, provincie, Alliander, bedrijfsleven en andere partijen de handen ineen slaan. De afgelopen jaren is reeds succesvol samengewerkt in projecten zoals inkoop duurzame energie.

In 2017 wordt een nieuw integraal Veiligheidsplan geschreven en daarnaast wordt gestart met het jaarlijks opstellen en vaststellen van een uitvoeringsplan door het college. Integrale veiligheid voor de inwoners van Renkum betreft zowel de fysieke veiligheid van het individu als ook de (fysieke) veiligheid van de omgeving. Dit raakt zowel de ervaren veiligheid als de werkelijke veiligheid.

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten moet er anders gekeken worden naar de raakpunten tussen criminaliteit en zorg. Daarnaast neemt door verdergaande ambulantisering van de psycho-sociale hulpverlening het aantal meldingen van personen met verward gedrag waardoor overlast of dreiging van gevaar voor zichzelf en hun omgeving ontstaat, landelijk toe. Dit betekent dat wij de netwerksamenwerking rondom veiligheid en sociaal domein met elkaar verbinden.

De Nota Economie is in 2017 in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven afgerond en bevat een visie en een op uitvoering gericht actieprogramma voor de jaren 2017 t/m 2020. Belangrijk element hierin is de integrale werkgeversbenadering en het op te zetten Ondernemersloket. Wij werken integraal (EZ, sociaal domein, milieu, recreatie en toerisme), daardoor kunnen wij de ondernemers beter van dienst zijn.

Renkum heeft de ambitie kunstenaarsgemeente te zijn, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert. Door het creëren van een rol als coördinator kunstenaarsgemeente gaat de gemeente de samenwerking tussen kunstenaars en binnen de kunst en cultuur stimuleren en de communicatie en marketing vormgeven. Randvoorwaardelijk voor de totstandkoming van de kunstenaarsgemeente Renkum is de realisatie van een Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur waarbinnen de collectie van Museum Veluwezoom en de gemeentelijke collectie een plek krijgen.

Eind 2016 hebben Arnhem, Renkum en Rheden het besluit genomen om per 1 juli 2017 een groot aantal taken over te dragen aan bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie. Het doel van deze samenwerking: minder kwetsbaarheid (meer continuïteit), meer kwaliteit (of minder kosten) en een grotere aantrekkelijkheid op de arbeidsmarkt leidt tot een situatie die meerwaarde oplevert voor de drie gemeenten én voor de inwoners.

Momenteel worden de werkafspraken tussen medewerkers binnen de gemeenten en binnen De Connectie geconcretiseerd. Doel hiervan is dat bij de medewerkers precies bekend is wie wat en wanneer doet. Daarnaast zullen we de achterblijvende functies dusdanig positioneren en taken combineren dat de kwetsbaarheid hiervan beperkt is.

De rijksoverheid heeft verplicht gesteld dat inwoners zaken die ze met de overheid willen doen, zoals een vergunningaanvraag, uiterlijk in 2017 digitaal moeten kunnen afhandelen. Burgers krijgen het recht op elektronisch zaken doen. In 2017 moet elk formulier dat per post kan worden ingestuurd ook digitaal beschikbaar zijn. Bij voorkeur een formulier met een hoog volwassenheidsniveau, d.w.z. een voorgevuld e-formulier dat digitaal wordt ingediend. Om invulling te kunnen geven aan deze verplichtingen is extra capaciteit noodzakelijk.

De dynamiek en de complexiteit van de maatschappelijke ontwikkelingen en de hier genoemde ambities en nieuwe taken en verantwoordelijkheden vragen om een integrale manier van werken van de gemeentelijke organisatie waarbij we doorlopend een afweging maken of we taken door andere partijen, met andere partijen of zelf moeten (laten) uitvoeren.

Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners. De gemeentelijke organisatie zal moeten toegroeien naar een structuur die passend is om deze nieuwe manier van werken vorm te kunnen geven. Verantwoordelijkheden liggen dicht bij de uitvoering en de aansturing moet flexibeler.

De gemeentelijke medewerkers moeten hiertoe de kennis en kunde bezitten alsmede de verantwoordelijkheden en middelen die passen bij de uit te voeren taken. Het personeelsbestand moet passen bij de veerkrachtige organisatie die de gemeente wil zijn. Om de gemeentelijke organisatie optimaal te faciliteren in het uitvoeren van hun reguliere taken én bij deze (verander)opgaven moet de komende jaren in de organisatie geïnvesteerd worden.

College van Burgemeester & Wethouders
Mei 2017

Inleiding

Doel meerjarenbeleidsplan

In het coalitieakkoord 2014-2018 heeft de raad het beleidskader geformuleerd voor deze raadsperiode. In het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 zijn de beleidsvoornemens nader uitgewerkt. Naast de realisatie van de voornemens uit het coalitieakkoord, betreft dit ook de maatregelen die we moeten nemen als gevolg van externe ontwikkelingen die op ons af komen. Daarnaast wordt het regulier beleid gecontinueerd.

Het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 vormt voor deze vier jaar de input van de beleids- en de begrotingscycli die we doorlopen. Op basis van de voornemens die in het meerjarenbeleidsplan zijn verwoord, wordt beleid ontwikkeld, geïmplementeerd en geëvalueerd. Jaarlijks worden de voornemens voor dat jaar nader uitgewerkt in de begroting. Over de voortgang wordt u geïnformeerd middels de tussentijdse rapportages en in de jaarstukken.

Het meerjarenbeleidsplan is geen statisch plan. Nieuwe ontwikkelingen en nieuwe inzichten maken het noodzakelijk het plan jaarlijks bij te stellen. Daarom bieden wij u elk jaar een geactualiseerd meerjarenbeleidsplan aan, dat de basis vormt voor de komende begroting. Dit Meerjarenbeleidsplan 2017-2021 vormt de derde actualisatie van het Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 en dient als input voor de Begroting 2018.

Opzet en inhoud

Het meerjarenbeleidsplan is ingedeeld op basis van programma's. Een programma betreft een clustering van producten met een gemeenschappelijke visie. Het betreft de volgende programma's:

Programma 1 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Programma 2 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Programma 3 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Programma 4 Veiligheid

Programma 5 Openbare ruimte

Programma 6 Economie & cultuur

Programma 7 Inwoner, bestuur & organisatie

Per programma zijn de volgende onderdelen opgenomen in het meerjarenbeleidsplan:

Visie

Welk maatschappelijk effect wordt binnen het programma nagestreefd en wat is de aanpak op hoofdlijnen.

Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?

Voor de producten die in het coalitieakkoord zijn benoemd wordt weergegeven:

- welke *doelstellingen* wij willen bereiken, oftewel: welk resultaat wil het college aan het einde van deze periode hebben behaald?
- Welke *activiteiten* wij willen ontplooiën om deze doelstellingen te bereiken.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten voor de realisatie van het programma.

Bijlage

In de bijlage is een overzicht opgenomen van de kaderstellende beleidsnota's die per programma door de raad zijn vastgesteld.

Financiële consequenties

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Primitieve begroting	4	562	727	631	548
Bijstelling voorjaarsnota	-1.892	-863	-807	-807	-807
Meerjarenbegroting na voorjaarsnota	-1.888	-301	-79	-176	-259

Nieuw beleid

Bij een aantal reeds voorgelegde raadsvoorstellen is aangegeven dat de financiële gevolgen in het Meerjarenbeleidsplan verwerkt zouden worden. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen. Daarnaast achten we een transitie van de organisatie noodzakelijk.

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Transitie van de organisatie		PM	PM	PM	PM
5A. Uitvoeringsplan Groenstructuurplan		27			
6A. Nota economie		87	87	87	87
6C. Cultuurvisie		45	28	24	

Transitie van de organisatie

Zoals al in het voorwoord is genoemd vragen de dynamiek en de complexiteit van de maatschappelijke ontwikkelingen, de genoemde ambities en nieuwe taken en verantwoordelijkheden om een integrale manier van werken van de gemeentelijke organisatie waarbij we doorlopend een afweging maken of we taken door andere partijen, met andere partijen of zelf moeten (laten) uitvoeren.

De gemeentelijke medewerkers moeten hiertoe de kennis en kunde bezitten alsmede de verantwoordelijkheden en middelen die passen bij de uit te voeren taken. Het personeelsbestand moet passen bij de veerkrachtige organisatie die de gemeente wil zijn. Om de gemeentelijke organisatie optimaal te faciliteren in het uitvoeren van hun reguliere taken én bij deze (verander)opgaven moet de komende jaren in de organisatie geïnvesteerd worden. Wij denken hierbij aan investeringen in een orde van grootte van een miljoen euro jaarlijks. Een organisatieverandering zoals genoemd duurt doorgaans drie jaar.

Naast het investeringsplan Sociaal Domein zullen wij in 2017 hiertoe een transitieplan voor de organisatie opstellen. Onderdeel hiervan zal het vervolg van de voorstellen en keuzes zijn genoemd in de Najaarsnota 2016, pag. 99 ev. over de personeelsbudgetten zijn.

In het kader van programma 2 is de invoering van de Omgevingswet in 2019 van belang. Hiertoe zal een plan van aanpak worden opgesteld. Daarin moet visie, doelstelling, strategie en koers worden aangegeven. We willen de Omgevingswet passend bij de Renkumse situatie invoeren. Een programmamanager zal een kleine projectgroep vanuit meerdere teams aansturen om al in 2018 de verplichte omgevingsvisie op te stellen.

Een kleine inzet wordt gevraagd voor het uitvoeringsprogramma "Op weg naar een Klimaatneutraal 2040" naast een stimulering dan wel handhaving van het onderwerp energie bij het Midden- en Kleinbedrijf.

Om vanaf 2018 alle aanvragen voor een omgevingsvergunning te kunnen beoordelen op het aspect natuur en om handhaving op het gebied van energiebesparing en -opwek bij bedrijven uit te kunnen voeren, heeft de ODRA extra geld nodig. Een deel hiervan kan worden betaald uit de verwachte extra legesinkomsten de komende jaren (de bouw trekt weer aan).

In 2017 starten we met een nieuw integraal Veiligheidsplan. We stellen voor de landelijke prioriteiten te volgen en maken gebruik van het kernbeleid veiligheid van de VNG. De onderwerpen die terugkomen zijn; georganiseerde criminaliteit, woninginbraken, aanpak van jeugdgroepen, leveren van brandweezorg en het professionaliseren van de regionale samenwerking rond crisisbeheersing. We schatten in daarvoor onze formatie met twee fte te moeten uitbreiden.

De ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening dwingt ons om op een digitaal volwassen manier te ontwikkelen. De eisen die de landelijke overheid daaraan verbindt leidt tot een extra inzet aan de beleidskant van digitale dienstverlening én aan de beveiligingskant in al zijn facetten. Ook de uitvoering vraagt ondersteuning door vakspecialisten en content (inhoud) van onze website.

Gemeentelijk vastgoed in al zijn vormen, van eigen vastgoed tot onderwijshuisvesting, van MFC tot Leer- en ontmoetingscentrum Doorwerth, vergt een goede coördinatie. Wij stellen voor een vastgoed coördinator aan te stellen die daarnaast het kernareaal, de voorziening groot onderhoud en de nota beheer gemeentelijke accommodatie gaat herzien. Een coördinator nutsvoorzieningen verwachten wij budgetneutraal in te kunnen zetten, anders gezegd deze kan zich terug verdienen door in het complexe gemeentelijke energieverbruik en aansluitpunten (>200) inzicht te vergaren en energiekosten te besparen. De nutsbudgetten zijn in diverse programma's ondergebracht

Om de kernorganisatie optimaal haar reguliere taken te kunnen laten uitvoeren zal deze goed ondersteund moeten worden. Ook binnen die ondersteunende vakgebieden spelen ontwikkelingen en veranderingen in wetgeving. We vragen daarom extra middelen op het gebied van personeelsbeleid, juridische ondersteuning, communicatie, financiën en procesmanagement. In product 7G vindt u hierover nadere informatie.

In dit meerjarenbeleidsplan zult u de uitwerking van deze genoemde voorstellen kunnen vinden. De investeringen die wij inschatten op een miljoen euro kunt u zien als een indicatie. De daadwerkelijke invulling is afhankelijk van de inschatting of taken incidenteel, meerjarig dan wel structureel zijn. Op basis daarvan zal de meest efficiënte en effectieve vorm worden gevonden in de aanstelling van personeel, flexibel dan wel vast in dienst van onze gemeente. Uiteraard is dat van invloed op de gevraagde middelen.

Er ligt een grote uitdaging om deze ambities en nieuwe taken en verantwoordelijkheden te verwezenlijken. We zullen in de begroting 2018 voorstellen aan u voorleggen.

Overige voorstellen:

5A. Plantsoenonderhoud

Uitvoeringsplan Groenstructuurplan

- Het Groenstructuurplan (GSP) vormt samen met het Groenbeleidsplan het gemeentelijk groenbeleid. Het zorgt voor borging van waardevol groen en bomen als het gaat om de weging van verschillende belangen in de buitenruimte.
- Conform uw raadsbesluit 36039 van 30-11-16 wordt vanuit het GSP jaarlijks een uitvoeringsplan opgesteld met een kostenraming. Door opname in het meerjarenbeleidsplan wordt u gevraagd de benodigde gelden voor de uitvoering beschikbaar te stellen.

In onderstaande tabel vindt u het uitvoeringsplan 2018:

Voorstel uit GSP dorpsdocumenten	Dorp	Omschrijving	Kostenraming in €
B	Oosterbeek	Ommershoflaan aanvullen open deel in de bomenstructuur.	1.500
Y	Renkum	Dorpsstraat/Leewenstraat de stenige kop van de winkelstraat inrichten als "vestzakparkje" in de vorm van een groene verblijfsplek met bankjes, vaste planten, omsloten door een haagstructuur	8.000
H	Renkum	Zandweg, karakter en herkenbaarheid van lintvormige groene wandelverbinding versterken door bestaande variatie aan sierheesterbeplanting te vervangen door een eenvormige hagenstructuur	3.000
D	Renkum	Schaapsdrift Tweezijdige bomenstructuur over de gehele lengte voorzetten ter herstel/versterking van de historische landschappelijke karakteristiek	5.000
K	Doorwerth	Hertenstraat/Vossenstraat, voormalige speeltuin, aanleggen voedseltuin/boomgaard/natuurspeelplek en/of ideeën van bewoners	4.000
K	Wolfheze	Balijeweg entree, groene entree accentureren door aanbrengen solitaire bloemheesters	1.500
G	Wolfheze	Balijeweg schoolomgeving. Groot perceel gazon omvormen naar extensieve bloemenweide (pluktuin), met uitgemaaid graspaden, versterken ecologische karakter westelijke beplantingsstrook door verwijderen cultuurlijke soorten en deze te vervangen door inheemse beplanting. Hiermee wordt de biodiversiteit bevorderd.	3.800
Totaal			26.800

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Nota Economie

Om de acties in het uitvoeringsprogramma van de Nota Economie 'Groei bereik je samen' te kunnen uitvoeren is structureel € 10.600 nodig voor de periode 2017-2020 en in 2018 een extra budget van € 10.000. Met het huidige EZ budget dekken wij de materiële kosten voor 2017. Dit budget loopt echter af in 2017.

Om de Nota Economie te effectueren en het omgevingsloket in belangrijke mate te vullen, is er formatie nodig van ten minste 1,6 Fte. Voor een bedrijfscontactfunctionaris (BCF) is voor 2017 aanvullend budget beschikbaar gesteld door het college. Vanaf 2018 is er gedeeltelijk budget beschikbaar (0,4 Fte). Om de in het uitvoeringsprogramma opgenomen werkzaamheden te kunnen uitvoeren is echter 0,8 Fte voor de BCF en 0,8 Fte voor een beleidsmedewerker EZ nodig. Bij product 6A Ondernemen en bedrijvigheid vindt u een nadere toelichting.

6C. Kunst, cultuur en cultuurvisie

Cultuurvisie

Op 18 april 2017 hebben we besloten de Cultuurvisie 2017-2020 met bijbehorend Uitvoeringsplan aan te bieden aan de raad voor besluitvorming. Om het ambitieniveau te behalen vragen we, naast de reguliere middelen in de begroting, een projectbudget aan van € 97.000 verdeeld over de jaren 2018, 2019 en 2020.

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhulpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen
- 1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO
- 2 Transformatie Sociaal Domein

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling

Met ingang van 2015 zijn de decentralisaties in het sociale domein van kracht geworden. Het Rijk heeft een aantal taken en budgetten direct of via de provincie overgedragen aan gemeenten. Op de budgetten wordt door het Rijk in de periode tot en met 2019 gekort. In 2015 is gebleken dat het lastig is om inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige benodigde budgetten en de klantgegevens. Ook het koppelen van beschikbare informatie om te gaan werken volgens het principe van een huishouden, een plan, een regie is ingewikkeld gebleken. Dat ligt deels aan technische problemen, deels aan weerstand bij bestaande organisaties en regels van beroepsverenigingen en deels aan wetgeving die dit blokkeert. De verwachting is dat vanwege bovengenoemde oorzaken in 2016 nog geen grote veranderingen of kostenbesparingen gerealiseerd zullen worden. In 2016 gaat er wel gewerkt worden aan het sterker maken en organiseren van het aanbod aan voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen in de zogeheten "nulde lijn". Hoe beter we de algemene voorzieningen nu weten te organiseren, waardoor inwoners maximaal in staat worden gesteld zaken in de nabijheid te regelen, hoe minder de uitgaven op de lange termijn voor maatwerkvoorzieningen.

Vanaf 2016 tot en met 2019 zullen we moeten investeren, ook in personele zin, in het beschikbaar maken van algemene voorzieningen en substitutie producten voor zowel jeugd als volwassenen. Omdat vanaf 2017 de rijksbijdragen sociaal domein afnemen is het belangrijk om, met steun vanuit de reserve sociaal domein, te investeren in het enerzijds bieden van continuïteit van hulp aan onze inwoners, en anderzijds versneld komen tot andere werkwijzen intern en het ontwikkelen van algemene voorzieningen en aanbod met onze partners extern in de hele gemeente zodat we de nodige (maatwerk)voorzieningen voor onze inwoners beschikbaar houden.

In de eerste helft van 2016 is een project uitgevoerd rond de inkoop van algemene voorzieningen. Waar we in het verleden door middel van subsidie een aantal algemene voorzieningen bekostigden, organiseren wij dat vanaf 2017 op een andere manier via inkoop. We willen, zoals in de kadernota Sociaal Domein is verwoord, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties verleiden verantwoordelijkheid te nemen in het publieke domein. Samen creëren en realiseren van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven is het uitgangspunt.

Ook geven we door deze nieuwe manier van financieren nieuwe aanbieders een kans in te spelen op de vragen die zich aandienen in de gemeente. De gemeente zit niet 'vast' aan een bepaalde aanbieder, maar kan jaarlijks opnieuw bezien of een bepaald aanbod goed aansluit op de vraag die er ligt. Dat biedt ons meer sturingsmogelijkheden en meer flexibiliteit. Deze manier van financieren draagt mede bij aan het behalen van de bezuinigingsdoelstelling binnen het sociaal domein.

Activiteiten

Algemene voorzieningen

Om de werkwijze van het sociaal team tot een succes te maken is het van belang dat de medewerkers een goed overzicht hebben van de beschikbare voorzieningen, waar ze zich bevinden, welke behoeften inwoners hebben en welke lacunes er zijn. In 2017 wordt er een sociale kaart ontwikkeld die niet alleen dit overzicht biedt, maar die ook door organisaties en inwoners gebruikt kan worden om initiatieven te ontwikkelen op het gebied van ontmoeting, leefbaarheid, hulp en ondersteuning.

Daarnaast moet naar zo blijkt de onderlinge samenwerking van de netwerkorganisatie Renkum voor Elkaar worden versterkt en onderhouden. Het ligt namelijk niet in de natuur van organisaties

om over hun eigen organisatiegrenzen heen samen te werken, daarom is daarvoor extra blijvend aandacht nodig.

De uitdaging voor de komende jaren is hoe de gemeente de eigen kracht van inwoners om zelf zaken op te pakken in de nulde lijn, stimuleert en ondersteunt. Het doel is om de samenleving te ontzorgen door inwoners in hun kracht te zetten en sociale betrokkenheid te stimuleren. Wij willen een stimulerende en faciliterende overheid zijn, geen overheid die zaken overneemt en dichtregelt. Dit betekent ook dat er integraal gewerkt moet worden: een sectorale benadering volstaat niet meer. Leefbaarheid heeft sociale als fysieke aspecten, raakt (arbeids-)participatie, activering, welbevinden, sociale cohesie. Na de aanbesteding van het welzijnswerk in 2016 is Renkum voor Elkaar in 2017 van start gegaan. Doel van dit netwerk is om vanuit de vraag van inwoners ondersteuning te bieden zodat er minder vaak een beroep wordt gedaan op het sociaal team en individuele maatwerkvoorzieningen. De aankomende jaren zal dit netwerk verder ontwikkeld worden tot een brede, flexibele organisatie die werkzaam in de nulde lijn initiatieven van inwoners mobiliseert en benut, kortdurende individuele ondersteuning biedt gericht op het vergroten van zelfredzaamheid, eigen regie en kracht. In 2017 zal "We helpen" ondergebracht worden bij Renkum voor Elkaar en zal Richt to Challenge doorontwikkeld worden.

Mantelzorg

Sinds 2016 is het Sociaal Team hét centrale aanspreekpunt, waar de ondersteuning van de mantelzorger wordt geregeld in samenhang met de andere ondersteuning en zorg. De mantelzorger wordt waar mogelijk betrokken bij het onderzoek naar de zorgvraag van de naaste waar zij voor zorgen. Daarbij wordt ook gekeken naar de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorger zelf. In geval dat ondersteuning vanuit de gemeente niet aan de orde is, wordt doorverwezen naar de organisatie waar de nodige ondersteuning wel voorhanden is. Daarnaast zet onze gemeente sterk in op waardering voor de mantelzorger in de vorm van het mantelzorgcompliment en de Week van de Mantelzorg. Het gebruik van het mantelzorgcompliment laat een fors stijgende lijn zien. Hierdoor krijgt de gemeente meer contactmogelijkheden met (een deel) van de mantelzorgers.

Vrijwilligersbeleid

Met de decentralisaties is er veel veranderd in het sociaal domein. Daarom zal ook de komende jaren opnieuw gekeken worden naar de rol en inzet van (zorg) vrijwilligers. In 2017 zullen de prioriteiten voor het vrijwilligersbeleid opnieuw worden geformuleerd rekening houdend met de uitgangspunten uit de kadernota en de werkwijze van het sociaal loket.

Hierbij gaat ook gekeken worden naar de huidige ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en hoe die opnieuw vorm moet krijgen als onderdeel van de algemene voorzieningen in de nulde lijn.

Met het digitale platform www.wehelandorpenvanrenkum zijn we gestart om zelfredzaamheid van inwoners met lichte hulp- en ondersteuningsvragen te versterken. Vraag en aanbod kunnen elkaar vinden op Wehelpen.

Meldpunt discriminatie en pesten

Inwoners met problemen rond samen-leven kunnen terecht bij het sociaal team en buurtbemiddeling. Wij stellen de inwoners ook in de gelegenheid om een onafhankelijke melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. In het geval dat zij er zelf (met eventuele lokale ondersteuning) niet uitkomen kunnen zij terecht bij het meldpunt discriminatie en pesten in Arnhem dat in opdracht van de regiogemeenten de melding in behandeling neemt. Veel klachten hebben te maken met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt en problemen in de buurt.

Gemeenten hebben een wettelijke taak om onafhankelijke dienstverlening aan te bieden en de dienstverlening wordt daarom in de regio uitgevoerd door het Meldpunt Discriminatie en Pesten (voorheen ADV Artikel 1). Komende jaren willen we dat de samenwerking met het sociaal team versterkt door lokaal meer aandacht te besteden aan preventie en het tegengaan van pestgedrag door inwoners samen met het sociaal domein.

1B. Gezondheid

Doelstelling

Collectieve preventie op het gebied van gezondheid.

Activiteiten:

Landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

Er is sprake van een verschuiving van het begrip gezondheid als het afwezig zijn van ziekten naar een bredere opvatting gericht op de mate waarin inwoners zo zelfstandig als mogelijk deelnemen aan de samenleving. Daarin is het verband duidelijk van het belang van gezondheid binnen het sociaal domein. Vanuit die verbinding wordt eveneens verbinding gelegd met de overige beleidsvelden van gemeenten in het kader van wonen en werken. Deze nieuwe visie op gezondheid is onderdeel van bewustwording van de samenhang tussen beleid die zowel buiten de ambtelijke organisatie als binnen de ambtelijke organisatie gestimuleerd moet worden. Deze bewustwording heeft tevens tot doel om beleid actief met elkaar te verbinden om effectievere en efficiënter te kunnen werken vanuit de bestaande en nieuw te vormen netwerken.

Regionale Visie

Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent gezondheid een invlechting in het totale sociaal domein en aanpalende domeinen. Deze aanpak past bij de samenhang die wij willen organiseren. Met de diverse teams is overleg gepleegd wát de rode draad voor hun teams inhoudt. Daarnaast is het kopje 'gezondheid' aan de B&W- een raadsvoorstellen toegevoegd zodat bewustwording expliciet wordt ondersteund.

Jeugdgezondheidszorg

De jeugdgezondheidszorg 0-18 is voor de hele Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden Gelderland samengebracht en wordt vanaf 2018 in de hele regio uniform aangeboden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid tot het inkopen van lokaal maatwerk. Lokaal maatwerk bestaat onder andere uit extra thuisbezoeken, inzet spreekuren in het onderwijs om ziekteverzuim terug te dringen maar ook als signaal voor het inzetten van hulp.

1C. Sport

Doelstelling

Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Activiteiten:

Sportnota

In september ligt een stuk aan u ter vaststelling voor betreffende geactualiseerde ambities in de sportnota. Op basis van deze sportnota wordt invulling en uitvoering gegeven aan deze ambities. Het Sport & bewegteam bestaande uit (buurt)sportcoaches wordt ingezet om een bijdrage te leveren aan de realisatie van een aantal ambities op basis van een jaarlijks sport- en beweegprogramma. Sport wordt hierbij als middel ingezet om doelstellingen te realiseren in het sociaal domein zoals gezondheid leefbaarheid en participatie. Er worden hiervoor sportprojecten en activiteiten vraaggericht georganiseerd voor de jeugd, leerlingen in het speciaal onderwijs, mensen met een aandoening of beperking en 50-plussers. Dit gebeurt in samenwerking met inwoners, sportaanbieders, huisartsen, fysiotherapeuten, scholen, welzijnsinstellingen en instellingen voor maatschappelijke opvang.

Aan de verzelfstandigingstrajecten op sportpark De Bilderberg en Wilhelmina wordt uitwerking gegeven op basis van een stappenplan. Dit gebeurt in samenwerking met de verenigingen die gebruik maken van de parken. Voor de parken die al verzelfstandigd zijn is blijvende aandacht over de voortgang en mogelijk toekomstige ontwikkelingen.

1D. Educatie

Doelstelling

Educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod.

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen)

Voor de integratie van nieuwkomers zoals statushouders asiel is taal en ontmoeting de sleutel voor integratie en participatie. Hiervoor is aanvullend en integraal beleid nodig.

Activiteiten:

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek. De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente vraagt de bibliotheek in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek. We streven ernaar om in 2018 de bibliotheek op school ingevoerd te hebben op alle basisscholen.

Volwassenen educatie

Komende jaren verandert het inkoopbeleid voor educatie. Geleidelijk wordt de verplichte winkelnering bij de ROC's los gelaten en mogen we ook bij andere aanbieders vormen van taal- en rekenonderwijs inkopen. De rijksmiddelen worden regionaal ingezet (via contactgemeente Arnhem) op basis van een regionaal educatief programma. Gaandeweg willen we meer verbinding maken tussen het onderwijs- en het arbeidsmarktbeleid.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

Hoewel het soms lastig is laaggeletterdheid te signaleren, hechten wij belang aan een goede aanpak om inwoners zelfredzamer te maken. De gemeente Renkum doet daarom mee in het

bondgenootschap aanpak laaggeletterdheid Arnhem en regio. Hier zetten allerlei maatschappelijke partners, zoals bibliotheken, welzijnsinstellingen, scholen en werkgevers, zich gezamenlijk in voor geletterdheid. Hierdoor wordt de samenwerking tussen lokale partners versterkt en worden inwoners met een taalprobleem eerder bereikt.

Het actieprogramma "Tel mee met taal" wordt in 2016 uitgerold over Nederland. In de periode 2016-2018 wordt verwacht dat elke gemeente een sluitende aanpak ontwikkelt op het gebied van laaggeletterdheid.

Medio 2017 krijgt de sluitende aanpak vorm door middel van het Taalhuis, binnen dit actieprogramma. Daarbij worden alle initiatieven van formele, non-formele en informele taaleducatie inzichtelijk gemaakt en kunnen maatwerk educatietrajecten worden aangeboden aan alle inwoners die taalvaardiger willen worden. Bibliotheek Veluwezoom in haar rol als aanbieder van dienstverlening op het gebied van taal, lezen en digitale vaardigheden vervult hierin een coördinerende rol.

Aansluiting van jeugdhulp op het onderwijs

Het sociaal team is aangesloten op de multidisciplinaire casus overleggen van de scholen voor basisonderwijs. Hiermee is de verbinding gemaakt tussen jeugdhulp en onderwijs zodat indien nodig snel de juiste hulp kan worden ingezet. De jeugdgezondheidszorg is eveneens op de multidisciplinaire casus overleggen van het onderwijs aangesloten.

De aansluiting met het overige onderwijs wordt verzorgd door de een consulent of coach en de leerplicht ambtenaar van het sociaal team .

Om jongeren die dreigen uit te vallen te stimuleren aan het onderwijs te blijven deelnemen om hun startkwalificatie te behalen wordt inzet gepleegd door het team '2Gethere'.

Ook de (extra) inzet van de jeugdarts in het lokale voortgezet onderwijs draagt hieraan bij.

Aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt

- Structureel contact over schoolverlaters van VSO en praktijkonderwijs om de aansluiting naar de arbeidsmarkt te ondersteunen;
- Binnen activerend werk worden maatwerkopleidingen voor branchecertificaten geboden voor LVB jongeren
- Regionale jeugd baanmakelaar, voor de bemiddeling van jongeren
- Loket werk&leren ondersteunt ondernemers bij de financiering van leerwerkplekken in bedrijven

Dyslexiezorg

Op grond van de jeugdwet is de gemeente ook verantwoordelijk voor het bieden van dyslexiezorg. Om het gebruik hiervan in goede banen te leiden en om bureaucratische rompslomp te voorkomen zijn voor het onderwijs en de aanbieders spelregels (afspraken kader) voor de uitvoering vastgesteld. Dit afspraken kader komt overeen met het kader dat eerder door de zorgverzekeraar werd gehanteerd.

Wij volgen de komende jaren het gebruik van deze vorm van zorg. Indien sprake is van opvallende pieken in het gebruik gaan wij in gesprek met het onderwijs of de aanbieder.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. De LEA kent drie tafels: 2-5 jaar, 5-14 jaar en het besturen overleg. Het doel van het LEA-overleg is een sluitende onderwijs/zorgstructuur. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs, zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken.

Prioriteiten voor de komende jaren zijn

- aansluiting jeugdbeleid en passend onderwijs;
- doorontwikkeling VVE, waaronder aandacht voor intern kwaliteitsplan van aanbieders en educatieve ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs;
- preventieve inzet leerplicht;
- stimuleren van de samenwerking van scholen voor het basisonderwijs in de subregio op het gebied van inzet op (bijvoorbeeld) 'plusklas' naast aandacht voor achterstanden;
- goede afspraken met het voortgezet (speciaal) onderwijs in het kader van zorg en onderwijs;
- aansluiting VMBO op MBO en op de arbeidsmarkt (P-wet);
- blijvende inzet op onderwijs aan woonwagen- en zigeuner kinderen (OWWZ).
- aandacht voor extra instroom van asielkinderen binnen primair en voortgezet onderwijs.

Onderwijsachterstanden/ Peuterspeelzaalwerk

De laatste jaren is sprake van een afname van het aantal peuters dat de voorschoolse opvang bezoekt. Deels wordt dit veroorzaakt door de rol van de kinderopvang en deels door een teruglopend aantal peuters. Voor de jaren die komen wordt gekeken of het nodig is om de toeleiding tot het peuterspeelzaal een impuls te geven, met name bij die groepen waar sprake is van een afstand tot het onderwijs. Het Peuterspeelzaalwerk krijgt een nadrukkelijke plek in het kader van de versterking van het preventieve veld op basis van de Jeugdwet. De samenwerking met het consultatiebureau wordt daardoor geïntensiveerd.

Met ingang van 2018 zetten we in op de Wet Harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk: Dit wetsvoorstel heft de verschillen tussen kinderopvang en peuterspeelzalen op (die niet direct met de kwaliteitseisen samenhangen) en trekt de financiering van kinderopvang en peuterspeelzalen voor werkende ouders gelijk. Met dit wetsvoorstel wordt financiële toegankelijkheid van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk voor werkende ouders gelijk. De kans dat werkende ouders hun kinderen op een peuterspeelzaal plaatsen, neemt daardoor toe.

Wet Innovatie en kwaliteit kinderopvang: Dit wetsvoorstel gaat over de kwaliteitseisen in de kinderopvang en het verhogen van de kwaliteit. Peuterspeelzalen en kinderdagverblijven moeten vanaf 2018 aan nieuwe wettelijke eisen voldoen. Deze wet regelt onder meer dat voor alle kinderen dezelfde eisen gelden.

Dit betekent bv dat alle leidsters moeten voldoen aan het taalnivo 3F (eindexamen HAVO).

Cultuureducatie

We verstevigen de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen in de gemeente en gaan uit van een brede verankering van cultuur binnen het reguliere onderwijs. Wij willen stimuleren dat scholen meer eigenaar worden van het cultuuronderwijs en culturele instellingen vragen in hun behoeften te voorzien.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de participatie-wet letten wij extra op basisvaardigheden bij de uitvoering van de "wet taaleis". Uitkeringsgerechtigden zijn verplicht om aan hun taalcompetenties te werken als dit nodig is voor participatie. Vaak gaat het dan ook om achterstand in digitale vaardigheden. Naast het algemeen aanbod van educatie hebben wij bij het taalproject de middelen om individueel maatwerk-aanbod te leveren. Wij spreken dan gecombineerde trajecten af waarbij leren en werken (of maatschappelijke participatie als vrijwilliger of stage bij een werkgever) gelijktijdig van start gaan. Bij betaald werk kan het ook gaan om extra training van de taal op de werkvloer).

Integratie minderheden: vergunninghouders asiel

Het aantal nieuwkomers dat bij de gemeente instroomt is sinds 2014 toe toegenomen. Het gaat om vergunninghouders/statushouders asiel, volwassenen en hun kinderen. De gemeente heeft een taakstelling om deze doelgroep huisvesting aan te bieden. Na vestiging krijgen zij bijstand en worden ze gefaciliteerd bij hun integratie. Met de verhoogde asielstroom heeft het rijk extra middelen beschikbaar voor gemeenten. Deze gelden volgen de vergunninghouder die nieuw in de gemeente komt wonen en dan ondersteunen maatwerk vragen bij maatschappelijke integratie, zorg, onderwijs en participatie.

Vluchtelingenwerk Oost Nederland voert de maatschappelijke begeleiding uit; ondersteunt de mensen (die vaak nog maar kort uit Syrië of Eritrea zijn gevlucht) bij de huisvesting, regelen van de uitkering, zorg en onderwijs voor kinderen en helpt de volwassenen die moeten inburgeren. Het is een intensief programma dat door lokale vrijwilligers wordt uitgevoerd in samenspraak met het sociaal loket. Bij de start spreken de nieuwkomers vaak geen woord Nederlands.

Uitvoeringsprogramma Nieuwkomers doen mee 2016 - 2019

In dit plan van aanpak zijn de acties benoemd die wij komende jaren op alle domeinen willen inzetten zodat Nieuwkomers snel zelfredzaam zijn en maatschappelijke participeren:

a) Voor de taakstelling huisvesting is tijdelijk een extra woonvoorziening ingezet in het dorp Wolfheze. Gezien de afname van de verhoogde taakstelling zal deze opvang in 2017 worden afgebouwd en kan de taakstelling met de reguliere sociale huisvesting worden opgevangen.

b) De instroom van statushouders en hun kinderen die sinds 2015 in Renkum zijn gaan wonen vragen om extra hulp bij hun integratie en participatie. Via inwoners initiatieven zien we in dorpen mooie projecten voor taal en ontmoeting zoals de organisatie van een taalcafe. Deze initiatieven dragen bij aan de sociale integratie en bevorderen tegelijk de taalontwikkeling van nieuwkomers. Sociaal team werkt samen met Vluchtelingenwerk aan de inventarisatie van ondersteuningsvraag. Door screening van alle nieuwkomers brengen we in beeld welke ondersteuning nodig is voor scholing en werk. Bij de participatie werken we nauw samen met de aanpak in de regio Food Valley.

c) De statushouders vragen om aanvullend zorgbeleid en aansluiting op publieke gezondheidszorg. In 2017 wordt op basis van de screening bepaald welke extra inzet nodig is voor volwassenen en jeugdzorg.

d) Het onderwijs moet goed inspelen op de groep nieuwkomers, van basis onderwijs tot inburgering van volwassenen en het beroepsonderwijs. Hier trekken wij op in onderwijs-regio Arnhem en voor werk en onderwijs werken we nauw samen in de arbeidsmarktregio en met het werkgeversservice punt van de Food Valley.

De onderwerpen arbeidsparticipatie en werkgeversdienstverlening zijn verplaatst naar 1F, omwille van de koppeling met inkomensvoorziening.

1E. Minima

Doelstelling

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden.

In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede.

Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Activiteiten:

- Het binnen het sociaal domein integraal uitvoeren van een activerend minimabeleid. Het accent ligt daarbij op maatschappelijke participatie met bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen.
- Adviseren en ondersteunen van inwoners, met dreigende schuldensituaties, bij het maken van vervolgstappen om hun financiële situatie te verbeteren.
- De schuldhulpverlening is de schakel die volgt op preventie van schulden en schulddienstverlening (informatie en advies) en bestaat uit de activiteiten: schuldregelen, instellen moratorium, schuldsanering, inkomensbeheer, budgetcoaching en hulp bij het aanvragen van een WSNP verklaring.
- Wij behouden de regie over de schuldhulpverlening door middel van casemanagement vanuit de gemeente.
- De zwaarte van de ondersteuning wordt afgestemd op de situatie en de mogelijkheden van de inwoners zelf.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Activiteiten:

Inkomensverstrekking (doorlopend)

Maandelijks betaalbaar stellen van uitkeringen op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz2004, Ioaw en Ioaz.

Bijzondere bijstand (doorlopend)

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan.

Arbeidsmarktondersteuning

Mensen met arbeidsvermogen willen we ondersteunen om (duurzaam) betaald werk te verkrijgen en te houden. Arbeidsparticipatie is van groot belang voor individuele mensen en de samenleving als geheel. Het biedt mensen bestaanszekerheid, het draagt bij aan eigenwaarde en vermindert afhankelijkheid. Het houdt mensen betrokken bij de samenleving en houdt het sociale zekerheidsstelsel betaalbaar. Werk en participatie levert een belangrijke bijdrage aan de opdracht van de gemeente in de transformatie van het sociaal domein.

Arbeidsmarktondersteuning is onderdeel van het integrale handelingsplan van het Sociaal team. Zo zorgen wij ervoor dat de kans om werk te vinden en te behouden zo groot mogelijk is. het ondersteunen van inwoners met een arbeidsbeperking en de flexibilisering van de arbeidsmarkt vraagt steeds meer om maatwerkondersteuning. Binnen de arbeidsmarktondersteuning zien we een steeds grotere verscheidenheid aan instrumenten, werkwijzen en doelstellingen ontstaan zodat we inwoners steeds gerichter kunnen ondersteunen. De prioriteiten en doelstellingen benoemen we jaarlijks groepsgewijs. In 2018 stellen wij een nieuw uitvoeringsplan op voor de komende 3/4 jaar.

Activerend werk

Wanneer mensen (nog) geen mogelijkheden op de arbeidsmarkt hebben, kunnen zij nog steeds een zinvolle maatschappelijk bijdrage leveren. Dit kan in allerlei vormen. Doel van deze Activerend werkplekken is dat mensen van waarde zijn en zich kunnen ontwikkelen. Het vraagt van de gemeente steeds meer verbinding in het sociaal domein maar ook met ruimtelijke ontwikkeling en economie en vastgoed om samen met geïnteresseerde organisaties waar nodig passende nieuwe dienstverlening te ontwikkelen. Uitgangspunten voor Activerend werk zijn:

1 werk dat ertoe doet

Activerend werk heeft maatschappelijke waarde en draagt bij aan de lokale leefbaarheid en/of de economie.

2 past bij de deelnemer en zijn/haar vraag.

Activerend werk gaat uit van de talenten van deelnemers. Activerend werk is ontwikkelingsgericht, vanuit de praktijk met waar mogelijk een praktijkopleiding.

3 zo regulier mogelijk

Activerend werk is het liefst onderdeel van een gewoon bedrijf zodat deelnemers onderdeel zijn van de samenleving en werknemersvaardigheden kunnen ontwikkelen. De begeleiding biedt een HRM-cyclus (doelen en voortgangsgesprekken) met een rapportage van de voortgang op basis van competenties.

4 zo lokaal mogelijk.

Activerend werk is goed bereikbaar in de gemeente en is zoveel mogelijk lokaal georganiseerd. Dat kan zijn in inclusieve ontmoetingsplekken voor een brede groep inwoners. Inclusieve ontmoetingsplekken hebben meerdere functies in de wijk en worden door een brede groep inwoners bezocht. Zo lokaal mogelijk betekent ook een plek bij een lokaal initiatief of een (sociale) ondernemer.

Werkgeversdienstverlening

Lokaal koppelen wij economisch beleid aan werkgelegenheid. Met deze verbinding kunnen wij op meerdere vlakken maatschappelijke meerwaarde leveren en de operationele capaciteit verbinden. Hiervoor is een duurzame samenwerking met ondernemers nodig door een overheid die ondernemen waardeert en naar hen luistert. Op lokaal en regionaal niveau informeren wij ondernemers over de mogelijkheden en de meerwaarde die het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking kan bieden. Werkgeversservicepunt (WSP) FoodValley heeft een belangrijke rol. Het WSP is een samenwerking tussen de deelnemende gemeenten (Barneveld, Ede Renkum, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen) en UWV. Het WSP onderhoudt contacten met ondernemers en biedt hulp bij personeelsvraagstukken. Vacatures en baanopeningen worden regionaal gedeeld zodat de werkgever de meest geschikte kandidaten voorgesteld krijgt. Het WSP heeft de doelstelling om voor de deelnemende organisaties een aantal plaatsen te realiseren.

Uitvoering Wsw/Permar

Vanaf 2018 is gemeente Renkum rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor circa 100 Wsw-werknemers. De gemeente Renkum is werkgever voor deze groep werknemers en heeft de taak hen passend werk te bieden. De uitvoering van de Wsw wordt onderdeel van het Sociaal team met een nadrukkelijke verbinding met Economische zaken en het regionaal Werkgeversservicepunt.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk voor alle inwoners. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Activiteiten:

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

In de Wmo 2015 is geen sprake meer van het compensatiebeginsel, in plaats daarvan is de maatwerkvoorziening gekomen: een op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen. Het doel van de maatwerkvoorziening is het leveren van een bijdrage aan de eigen regie, zelfredzaamheid en participatie van de cliënt.

Voorzieningen die onder maatwerk Wmo vallen zijn: advies en ondersteuning (onafhankelijk advies), begeleiding, huishoudelijke hulp, persoonlijke verzorging (Wmo-deel), woningaanpassingen, hulpmiddelen, begeleid wonen (niet wonen/ zorg), bijzonder vervoer (Wmo-vervoer, zorgtaxi), dagbesteding, maatwerkvoorzieningen op het gebied van mantelzorg, maatschappelijke opvang en cliëntondersteuning.

Verwerving en contractering Wmo 2015 en Jeugdhulp

Verwerving van maatwerkvoorzieningen wordt zoveel als mogelijk regionaal georganiseerd met behoud van lokale aanvullende producten. Zowel binnen de regionale verwerving als de aanvullende lokale verwerving wordt ingezet op innovatie en transformatie.

De zeer specialistische jeugdhulp wordt landelijk door de VNG ingekocht tot en met 2017. Met partijen heeft overleg plaatsgevonden over de voortzetting, waarbij de DBC's (diagnose behandel combinaties) zijn uitgefaseerd en er afspraken zijn gemaakt op basis van p x q (inspanningsverplichting). Een aantal specialistische functies die bovenregionaal (op provinciaal niveau) werden ingekocht worden vanaf 2018 naar alle waarschijnlijkheid regionaal ingekocht. Een drietal wettelijk verplichte functies uit de Jeugdwet en de Wmo die tot en met 2017 door de VNG werden ingekocht en betaald vanuit de algemene uitkering worden vanaf 2018, weliswaar met landelijke afspraken, op gemeentelijk niveau geregeld. Dit betekent dat de uitname van de VNG uit de algemene uitkering, die als niet rechtmatig werd beschouwd, stopt en wordt toegevoegd aan de gemeentelijke middelen.

Hulp bij het Huishouden, "Pilot algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage" en "Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering"

De overeenkomst met de vijf aanbieders van **Hulp bij het Huishouden** is verlengd voor 2017. Conform de aanbestedingsafspraken is het tarief met 1,65% verhoogd en wordt op basis van de gerealiseerde uren in combinatie met de inschaling van de medewerkers, die deze uren hebben gewerkt, gedeclareerd. Dit betekent dat de tarieven voor Hulp bij het Huishouden 1 en Hulp bij het Huishouden 2 - bovenop de verhoging van 1,65% - maximaal respectievelijk 1,9% en 2,7% hoger kunnen uitvallen.

Ook de **"Pilot algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage"** en de **"Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering"** zijn verlengd voor 2017. Bij deze pilots gaat het om proeven betreffende de transformatie van Hulp bij het Huishouden, waarbij Hulp bij het Huishouden integraal onderdeel uitmaakt van de keten van zorg en ondersteuning in de thuissituatie. Voor deze verlenging wordt budget beschikbaar gesteld. De uitkomsten van de pilots dienen als input voor de innovatieve Hulp bij het Huishouden bij de verwerving voor 2018.

Persoonsgebonden Budget (PGB): Jeugd en Wmo

Per 1 januari 2017 is het nieuwe integrale PGB beleid voor Jeugd en Wmo van kracht geworden. Uitgangspunt is dat - indien de cliënt bewust kiest voor een PGB en de cliënt of zijn vertegenwoordiger in staat is het PGB te beheren - het een volwaardig alternatief is voor de maatwerkvoorziening. Belangrijkste kenmerken van het beleid zijn dat het indienen van een Mijn BudgetPlan door de cliënt voorwaarde is voor toegang en dat er onderscheid wordt gemaakt tussen het tarief van een professionele hulpverlener en van een niet-professionele hulpverlener uit het eigen netwerk. Het optimaal inrichten van de toegang - in combinatie met het striktere regime van de Sociale Verzekerings Bank (SVB) - maakt ook dat minder zwaar ingezet hoeft te worden op controle en verantwoording. In het kader van het Kwaliteitstoezicht Wmo krijgen voorzieningen die door middel van het PGB gefinancierd worden extra aandacht.

Jeugd

Naast de algemene voorzieningen voor jeugd, waaronder jeugdgezondheidszorg, algemeen maatschappelijk werk en jeugd en jongeren werk, bestaat de jeugdhulp uit maatwerkvoorzieningen. In de uitvoering wordt op basis van de specifieke situatie van het kind en zijn gezin maatwerk geleverd op basis van de verbindingen tussen (gezondheids) zorg, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.

Van deze maatwerkvoorzieningen kan gebruik worden gemaakt na verwijzing door het sociaal team of door een arts/specialist. In geval van interventie door de rechter, bepaalt de rechter de inzet van het maatwerk. Bij de inzet van een maatwerkvoorziening, of een combinatie hiervan, wordt integraal gekeken naar wat nodig is in het systeem van de jeugdige. De interventies worden ingezet op basis van een 'mijn plan'.

Terugdringen **maatwerk S-JGGZ**: om dit te realiseren wordt verbinding gezocht tussen het sociaal team, de huisarts, de jeugdgezondheidszorg, het onderwijs en lokale praktijken. De inzet van gedragskundigen naast de huisarts is onderdeel van deze transformatie/substitutie. Zij vormen een triage waardoor niet in alle gevallen direct naar de specialistische GGZ wordt doorverwezen.

Op het gebied van **jeugdbescherming** wordt regionaal gewerkt aan innovatie van de aanpak door het netwerk. Tot het netwerk behoren Veilig Thuis, het Veiligheidshuis, de gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Eén van de doelen is om ouders meer te betrekken, praten met in plaats van praten over, als de context dit toelaat. Ook wordt er gestreefd naar meer thuisnabijheid in gevallen van overleg zodat extra reizen, wat voor veel

ouders duur en belastend is, wordt vermeden. Indien ouders en jeugdigen wel naar de RvdK moeten komen, heeft dit ook meer uitstraling.

Substitutie begeleiding niet in alle gevallen is het nodig een kind te begeleiden als de ouder daartoe tijdelijk onvoldoende in staat is. We kunnen de mogelijkheid bieden dat het kind naar het kinderdagverblijf gaat of naar buitenschoolse opvang, zodat de ouder wordt ontlast. Daartoe wordt de regeling sociaal- medische indicatie uit de bijzondere bijstand gehaald en aangepast aan wat er binnen het Sociaal Domein nodig is.

Op het gebied van **preventieve inzet gezondheid** worden onder andere de buurtsport coaches ingezet en worden projecten gedraaid. Deze hebben tot doel om beweging te stimuleren en een gezondere levensstijl aan te leren.

Aandacht voor 18+ jeugdigen zodat zij niet tussen wal en schip raken, op gebied van huisvesting, scholing en arbeidstoeleiding.

Leerlingenvervoer

Het leerlingenvervoer gaat de komende jaren door met het project 'Samen reizen met' met als doel zo veel mogelijk leerlingen zelfstandig met het openbaar vervoer te laten reizen.

Eind 2017 moet duidelijk zijn of we het leerlingenvervoer onder gaan brengen bij Avan of er voor kiezen zelfstandig aan te besteden. Het huidige contract loopt in september 2018 af.

Doelgroepenvervoer

Mede met het zicht op het aflopende contract van de Stadsregiotaxi in 2016 hebben in 2014 alle stadsregiogemeenten een onderzoek laten uitvoeren naar de toekomst van de Stadsregiotaxi en het gemeentelijk doelgroepenvervoer.

De belangrijkste conclusies uit het onderzoek waren, dat de kosten verder toenemen en de budgetten verder afnemen. Verbetering van de efficiëntie en meer grip krijgen op kosten en kwaliteit van het vervoer is noodzakelijk. Een van de belangrijkste aanbevelingen is het sturen op bundeling van vervoer en hiermee samenhangend één nieuwe aanbesteding van het doelgroepen- en aanvullend vervoer. Hier is regionaal gevolg aan gegeven en als gevolg daarvan is op 1 september 2016 het nieuwe vervoersysteem Avan gestart.

Naast de hoop, dat de aanbesteding én de regionale samenwerking (bundeling) financieel voordeel oplevert, worden er initiatieven ontwikkeld om de vraag naar gecontracteerd vervoer te verlagen. Daarbij valt o.a. te denken aan het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer of vrijwilligersprojecten en voorzieningen zoveel mogelijk thuis nabij te situeren, zodat men minder hoeft te reizen. Dit is ook nodig om de provinciale korting op het Wmo-vervoer voor de komende jaren te kunnen opvangen.'

Beschermd wonen

Sinds 2015 hebben alle gemeenten de taak om in het kader van de Wmo beschermd wonen aan te bieden voor inwoners die tijdelijk niet in staat zijn om zonder begeleiding zelfstandig te wonen. Tot 2015 was beschermd wonen het domein van de AWBZ. Bestuurlijk is de transformatie naar de Wmo belegd bij 43 centrumgemeenten, in ons geval is dat Arnhem. In 2020 moet deze decentralisatie gerealiseerd zijn. In de verdeling van het budget AWBZ beschermd wonen, was geen rekening gehouden met de doelgroep LVB 18 plus. Met ingang van januari 2017 is daarvoor landelijk een extra structureel jaarlijks budget toegekend van 60.4 miljoen, voor onze gemeente is dat € 134.000 per jaar. Dit budget willen wij de komende jaren inzetten ten behoeve van lokaal beleid en lokale voorzieningen voor de doelgroep LVB.

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling

In de periode tot en met 2019 (maar ook daarna) wordt stevig ingezet op transformatie en substitutie om alle nodige (maatwerk)voorzieningen voor onze inwoners beschikbaar te houden binnen de daartoe beschikbare middelen.

Activiteiten:

In de periode tot en met 2019 (maar ook daarna) wordt stevig ingezet op transformatie en substitutie om alle nodige (maatwerk)voorzieningen voor onze inwoners beschikbaar te houden binnen de daartoe beschikbare middelen.

Daartoe werken we intern samen om integraal te kijken naar welke (maat)werkvoorzieningen nodig zijn en hoe we deze het beste en zo efficiënt en effectief mogelijk kunnen organiseren.

We zetten in op verandering en combinaties van zorg, waardoor inwoners zo min mogelijk worden belast met inloop van een teveel aan hulpverleners. Waardoor eveneens werk- en kosten efficiëntie wordt bereikt.

We zetten in op regie van zorg, waardoor inwoners zo min mogelijk worden belast met inloop van een teveel aan hulpverleners. Waardoor overlap en tegenstrijdige bewegingen in ondersteuning worden voorkomen en wat dus ook weer werk- en kosten efficiënt moet zijn.

We zetten in op het ontsluiten van de kracht van het eigen netwerk en ondersteunen dat. Dat bevordert het thuis nabij geholpen kunnen worden, waardoor de inwoner vanuit ervaren veiligheid kracht hervindt.

We zetten in op versterking van eigen kracht door (tijdelijk) naast de inwoner te gaan staan, waarbij we erop sturen dat onze inwoners op basis van zelfvertrouwen weer in staat zijn zelf het heft in handen te nemen.

Voor onze inwoners betekent substitutie en transformatie dat wij zoveel mogelijk sturen op veiligheid en geborgenheid, zodat zij hun energie kunnen richten op het versterken van hun eigen kracht.

De activiteiten om deze doelstelling te kunnen behalen worden beschreven bij de verschillende onderdelen binnen programma 1.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
1A. Algemene voorzieningen					
Lasten	1.961	1.946	1.946	1.945	1.945
Baten	78				
Saldo van baten en lasten	-1.883	-1.946	-1.946	-1.945	-1.945
Mutatie reserve	97	121	65		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.786	-1.825	-1.880	-1.945	-1.945
1B. Gezondheid					
Lasten	960	1.064	1.064	1.064	1.064
Baten					
Saldo van baten en lasten	-960	-1.064	-1.064	-1.064	-1.064
Mutatie reserve	50				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-910	-1.064	-1.064	-1.064	-1.064
1C. Sport					
Lasten	1.760	1.704	1.688	1.662	1.658
Baten	155	83	83	83	83
Saldo van baten en lasten	-1.606	-1.621	-1.604	-1.578	-1.575
Mutatie reserve	15	36	23		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.591	-1.585	-1.581	-1.578	-1.575
1D. Educatie					
Lasten	1.935	1.513	1.402	1.360	1.376
Baten	645	253	142	101	117
Saldo van baten en lasten	-1.290	-1.259	-1.259	-1.259	-1.259
Mutatie reserve	30				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.259	-1.259	-1.259	-1.259	-1.259
1E. Minima					
Lasten	498	473	473	473	473
Baten					
Saldo van baten en lasten	-498	-473	-473	-473	-473
Mutatie reserve	20				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-478	-473	-473	-473	-473
1F. Inkomensvoorziening					
Lasten	14.192	12.920	12.823	12.731	12.756
Baten	7.932	7.279	7.279	7.279	7.279
Saldo van baten en lasten	-6.260	-5.641	-5.544	-5.451	-5.477
Mutatie reserve	553	1			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-5.707	-5.640	-5.544	-5.451	-5.477
1G. Maatwerkvoorzieningen					
Lasten	18.416	18.541	18.541	18.514	18.514
Baten	835	835	835	835	835
Saldo van baten en lasten	-17.581	-17.706	-17.706	-17.679	-17.679
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-17.581	-17.706	-17.706	-17.679	-17.679
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO					
Lasten	353	-545	-457	-3.846	-3.780
Baten	19.828	19.279	19.732	17.321	17.484
Saldo van baten en lasten	19.476	19.823	20.189	21.167	21.265
Mutatie reserve	1.745	1.616	1.170	71	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	21.220	21.439	21.359	21.239	21.265
2 Transformatie Sociaal Domein					
Lasten	201	201	201	136	151
Baten					
Saldo van baten en lasten	-201	-201	-201	-136	-151
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-201	-201	-201	-136	-151
Saldo van baten en lasten	-10.802	-10.087	-9.608	-8.418	-8.358
Mutatie reserve	2.510	1.773	1.258	71	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-8.293	-8.313	-8.350	-8.347	-8.358

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten zijn op komen weer op gang. Doordat we in overleg zijn gegaan met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. Dit zetten we voort zodat die projecten ook echt gerealiseerd worden.
- Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen (doorlopend). Alle eisen die de gemeente stelt aan nieuwbouwplannen worden contractueel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Ook bij de diverse controles op het ontwerp wordt hier door de gemeente kritisch naar gekeken.
- Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders (doorlopend).
- Onderzoeken mogelijkheden ontwikkelen opbrengst uit eigen grondposities (2017-2018). De komende jaren komen locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij onderzoeken hiervoor de mogelijkheden binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover. Eventuele boekwaardes en sloopkosten zullen ook in beeld worden gebracht. Een deel van de opbrengst van de gronden dient (conform raadsbesluit) ingezet te worden ter financiering van het MFC en IHP.
Door goede afstemming en prioritering van de gemeentelijke locaties kunnen deze opbrengsten mogelijk een positieve bijdrage leveren aan de gemeentelijke balans. En worden er goede woningen toegevoegd aan het woningbestand!

Doelstelling
Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Activiteiten:

Doorwerth Centrum

- De kerngroep Doorwerth heeft een masterplan Centrum Doorwerth opgesteld. Centraal daarin staat dat het dorp een hart krijgt waar de sociale verbinding tot stand komt. In mei 2017 is u een besluit hierover voorgelegd.
- Opstellen en uitvoeren plan van aanpak vervolg fases (2017 en verder).
- Evaluatie proces Centrum Doorwerth. Met het raadsbesluit over het Masterplan Doorwerth Centrum is dit project afgesloten (eind 2017-2018).

Renkum Centrum

- De resterende onderdelen uit het maatregelenplan uitvoeren (2017-18). De raad heeft hiervoor € 250.000,- beschikbaar gesteld. Hiertoe zal met de betrokkenen worden overlegd en afgestemd hoe deze maatregelen tot uitvoering gebracht zouden moeten worden.
- Wij zullen een plan van aanpak maken voor een ontwikkellocatie in het centrum van Renkum om de door u aangegeven € 250.000 opbrengst te realiseren.
- De gemeente ondersteunt vastgoedeigenaren om hun panden aan het Europaplein te vullen met publieksfuncties en/of zorg/welzijn/cultuurinstellingen/wonen (doorlopend).
- Overige acties in het centrum van Renkum worden uitgevoerd samen met ondernemers en vastgoedeigenaren, zie Hoofdstuk 6A Ondernemen en bedrijvigheid (doorlopend).

De kosten voor beide projecten zoals projectmanagement en externe onderzoeken worden bekostigd uit de KAN gelden.

Doelstelling
Implementatie Omgevingswet (van kracht 1-7-2019).

Activiteiten:

- In de tweede helft van 2017 zullen we een Plan van aanpak implementatie Omgevingswet opstellen. Hierbij zullen wij gebruik maken van externe expertise om te komen tot een heldere aanpak. In het Plan van Aanpak worden de visie, ambitie, strategie, koers en acties aangegeven. De visie waarvan uit gegaan wordt is dat we de Omgevingswet implementeren op een wijze die zoveel mogelijk bij de Renkumse situatie past. Zowel wat betreft de (verwachtingen van) onze inwoners als de mogelijkheden die de organisatie kan bieden. Participatie van inwoners bij initiatieven en het faciliteren van initiatiefnemers zijn daarbij een belangrijk uitgangspunt. Gezien de noodzaak snel te kunnen starten, stellen wij voor de kosten voor het externe bureau te betalen uit het KAN budget.
- We stellen voor om dit proces te laten begeleiden door een hiervoor aan te stellen programmamanager met een kleine projectgroep van huidige beleidsmedewerkers. Daarnaast wordt voorgesteld om vervolgens meerdere teams (projectgroepen) te maken die elk een onderdeel van de Omgevingswet voor zijn rekening neemt. Hierbij kan gedacht worden aan teams /projectgroepjes voor de volgende onderdelen: Omgevingsvisie en beleidsontwikkeling; Omgevingsplan, organisatieontwikkeling / implementatie, digitalisering, vergunning en handhaving (samen met ODRA).
- Wij stellen voor in 2018 te starten met het opstellen van een Omgevingsvisie, een verplicht instrument uit de Omgevingswet. Met het opstellen van een Omgevingsvisie wordt de Ruimtelijke visie geactualiseerd. Het opstellen van de Omgevingsvisie zal eveneens begeleid worden door de Programmamanager Omgevingswet. Wij verwachten hiervoor tevens kosten te moeten maken voor een extern bureau.
- Bovenstaande moet plaatsvinden naast de reguliere werkzaamheden. Om die niet in de knel te laten komen is het nodig dat beleidsmedewerkers ondersteund worden. De insteek is dat

hiervoor door nieuwe junior medewerkers worden geworven die drie jaar verbonden blijven aan onze organisatie. Daarna kunnen deze medewerkers doorstromen naar een op dat moment beschikbare vaste functie of zij stromen dan uit.

- Door enkele jaren stevig hierop in te zetten, zullen de medewerkers vertrouwd raken met een nieuwe wijze van werken. Na drie jaar verwachten we dan ook weer met de huidige structurele personeelsbudgetten uit te kunnen.
- Wij stellen voor de overige kosten voor de implementatie van de Omgevingswet uit de algemene middelen te financieren. Niet uit het KAN budget want die activiteiten zijn minder passend in de daaronder liggende verordening. Bovendien zouden hierdoor activiteiten die wel passend zijn (zoals uitvoering geven aan Doorwerth en Renkum Centrum en Bewust wonen, zie programma 2B) niet uitgevoerd kunnen worden.

Voorstel

- Tijdelijk extra personeelsbudget voor de jaren 2018, 2019 en 2020:
1 fte Programmamanager Omgevingswet (€ 83.300 p/j)
1,5 fte Beleidsmedewerkers RO, milieu (€ 99.200 p/j)
0,5 fte GISmedewerker (€ 33.055 p/j)
- Materieel budget 2018 en 2019 € 30.000 p/j voor opstellen Omgevingsvisie.

Doelstelling
Beleid explosieven en archeologie.

Activiteiten:

Plan van aanpak voor het opstellen en uitvoeren van archeologie- en explosievenbeleid. Momenteel hebben wij geen specifiek beleid ten aanzien van explosieven en het archeologiebeleid moet periodiek geactualiseerd worden. Binnen concrete (bouw)projecten moet er nu telkens onderzoek worden gedaan naar deze aspecten wat aanzienlijke kosten voor zowel particuliere initiatiefnemers als gemeente met zich meebrengt. Eenmalig opstellen van aanvullend beleid (i.c. meer gedetailleerde kaarten) verkleint deze onderzoekslast aanzienlijk en biedt voor de start van een project duidelijkheid over het wel of niet aanwezig zijn van explosieven en/of archeologische waarden. Zeer bruikbare informatie voor initiatiefnemers.

KAN budget 2018 en 2019 € 25.000 voor het opstellen van het betreffende beleid.

2B. Wonen

Doelstelling
Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:

- Regie houden over de huisvestingsopgave in de zorgsector door het hanteren van de beleidsnotities voor Wonen en zorg voor ouderen en de overige doelgroepen. De beleidsnota zijn in 2015 en 2016 vastgesteld. De nota's worden sinds de vaststelling als toetsingskader voor initiatieven gehanteerd. In 2017 wordt bezien of de nota's moeten worden aangepast.
- Verleidingsstrategieën voor woningverbetering particuliere woningen. Er is ervoor gekozen om de projecten die inwoners informeren over wonen onder de noemer "Bewust Wonen" te zetten. De volgende drie onderwerpen vallen hieronder:

- o Langer zelfstandig thuis wonen (valpreventie, kleine huisaanpassingen, tips, etc.);
- o Duurzaam en energiezuinig wonen (o.a. tips en hoe kun je energie besparen?) en water;
- o Veiligheid in en om de woning (inbraakpreventie).

Het projectplan is opgesteld. In 2017 gaan wij starten met de uitvoering en het opstellen en uitvoeren van een communicatiestrategie.

De kosten voor Bewust Wonen breed worden bekostigd door het KAN budget. Daaronder vallen o.a. het regionaal project "Innovatieve aanpak", kosten voor het energieloket Midden Gelderland, asbestinventarisatie bij woningen, inhuur specialist Langer zelfstandig thuis wonen, buurtpreventie voor de veiligheid en uitvoering communicatiestrategie.

- Prioriteren en keuzes maken over het woningbouwprogramma (stoplichtenmodel) en regelmatig regionale afstemming hierover. Subregionaal hebben wij afspraken gemaakt en ingediend bij de provincie. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het woningbouwprogramma tot 2025 te realiseren. In 2016 is er een regionale woningmarktanalyse uitgevoerd. Aan de hand van de uitkomsten wordt in 2017 bekeken of de subregionale afspraken aangepast moeten worden. Dan kijken wij ook naar de kwalitatieve aspecten.
- Bij nieuwbouwinitiatieven hanteren wij de gewenste bouwrichtlijnen uit de Nota Wonen. Omdat de ontwikkelingen met betrekking tot wonen constant in beweging zijn, updaten wij de gewenste woningbouwrichtlijnen regelmatig. Zowel de kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte speelt daarbij een rol. Wij willen vooral inzoomen op de kwalitatieve woonbehoefte. Daarbij willen wij vooral kijken van uit de bestaande woningvoorraad. Wat hebben wij al binnen onze gemeente aan woningvoorraad? Wij hebben dan niet in beeld. Daarom is het zinvol om de bestaande voorraad in beeld te brengen. Voor het in beeld brengen gaan wij een plan van aanpak opstellen en voor de uitvoering willen wij een extern bureau inschakelen. De kosten worden betaald uit het KAN budget.
- De Prestatieafspraken met Vivare en de huurdersvereniging worden vanaf 2016 jaarlijks bijgesteld. Naast het bijstellen van de prestatieafspraken werken wij aan de uitvoering. In 2016 is er een werkgroep opgezet voor doelstelling 3, duurzaamheid. In dit jaar hebben wij de afspraken verder besproken en uitgewerkt. Het jaar 2017 wordt ingezet voor uitwerking en onderzoek. Voor de overige doelstelling gaan wij strakker de regie oppakken.
- Het stimuleren van starters om een woning te kopen door het bieden van een starterslening.
- In 2016 is de Blijverslening in werking getreden. Hiermee ondersteunen wij inwoners bij het langer zelfstandig thuis wonen. Tot nu toe zijn er twee aanvragen ingediend. Wij gaan regelmatig reclame maken voor de Blijverslening, eventueel in combinatie met Bewust Wonen.

KAN budget

In de periode 2005-2009 heeft de gemeente Renkum 244 betaalbare woningen opgeleverd en heeft daarvoor een bedrag van € 1.220.000, - ontvangen. De gelden worden ingezet volgens de "Verordening inzet budget woningbouw gemeente Renkum". Dit met als doel van versnelling naar kwaliteitsverbetering van projecten op het gebied van ruimte en volkshuisvestingsbeleid.

Momenteel is er nog een budget van € 472.243, - beschikbaar.

Wij stellen voor om in 2017-18 het restant budget als volgt in te zetten:

Projecten	2017	2018	Totaal
1. De route kaart (Nota Wonen)		€ 64.927	€ 64.927
• Bewust Wonen	€ 64.927*		€ 64.927
2. Isolatie subsidie (afgerond)	€ 0		€ 0
3. Duurzaam Wonen	€ 29.924		€ 29.924
• Innovatieve aanpak	€ 20.000*	€ 16.212	€ 36.212
• Asbestinventarisatie	€ 10.000***		€ 10.000
4. (Versnellings) projecten			€ 0
<i>Inhuur (tijdelijke) deskundige/ specialisten</i>			€ 0
• Projectmanager centrumplan Renkum	€ 25.000***	€ 15.000***	€ 40.000
• Projectmanager centrumplan Doorwerth	€ 14.753**	€ 25.000***	€ 44.753
+	€ 5.000		
• Stedenbouwkundigplan centrum Doorwerth	€ 16.000**		€ 16.000
• Financieel haalbaarheidsonderzoek Doorwerth	€ 4.000**		€ 4.000
• Plan van aanpak implementatie Omgevingswet	€ 10.000***		€ 10.000
• Wonen in Renkum	€ 15.000***		€ 15.000
<i>Deskundigheidbevordering</i>			
• Visie landgoederen	€ 15.000***		€ 15.000
• Renkum in beeld	€ 20.000***		€ 20.000
• Beleid explosieven en archeologie	€ 25.000***	€ 25.000,-***	€ 50.000
5. Innovatieve woonvormen			
• CPO 3b4	€ 51.500*		€ 51.500
Totaal besteedbaar budget			€ 472.243

NB: Als de bestedingen plaatsvinden zoals hierboven aangegeven is na 2018 dit budget op. Er is dan binnen RO-Wonen geen budget meer waar extra kosten/ambities uit bekostigd kunnen worden. Begin 2018 wordt de bestedingen van het KAN budget gemonitord. Indien de gelden in 2017 niet worden besteed, wordt het budget in 2018 ingezet.

*= deze kosten zijn reeds geormerkt aan een project.

**= deze kosten zijn al gemaakt.

***= dit bedrag betreft een raming.

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling

De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

- Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van bestemmingsplannen is als volgt:
2017:
  - Bestemmingsplan 'Wolfheze 2017'
  - Bestemmingsplan 'Veentjesbrug 2017'
  - Bestemmingsplan 'Buitengebied-Zuid' (start)2018/19:
  - Bestemmingsplan 'Buitengebied-Noord'
  - Bestemmingsplan 'Renkum -Heelsum'
  - Bestemmingsplan 'parapluherziening parkeren'2020 en verder:
  - afhankelijk van invoering en inhoud van Omgevingswet opstellen omgevingsplannen
- Gevolgen van de Omgevingswet voor de gemeente in kaart brengen (2017-2018).

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling

Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Activiteiten:

De bouw-/WABO-taken en de juridische uitvoeringsgerichte APV taken, zijn per 1 oktober 2015 overgedragen aan de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). Op basis van ons gemeentelijk beleid worden door de ODRA vergunningen verleend en wordt het toezicht en de handhaving van de wetgeving door hen uitgevoerd. Samenwerking met de ODRA is dan ook belangrijk. In de organisatie is daarom een regisseur aangesteld die er voor zorgt dat de samenwerking soepel verloopt. De ODRA werkt op een aantal vlakken aan het verbeteren van haar dienstverlening (doorlopend).

Natuurbeschermingswet

Vanaf 1 januari 2017 is de nieuwe natuurbeschermingswet in werking getreden. Door het inwerking treden van deze wet worden gemeenten verantwoordelijk voor het onderdeel natuur in de omgevingsvergunning en voor het toezicht en handhaving hierop. Hoewel gemeenten eerder ook al een loketfunctie hadden voor natuur werd daar in praktijk weinig invulling aan gegeven. Door de nieuwe natuurbeschermingswet en de ambitie van de provincie Gelderland om de taken voortaan geheel volgens de wet uit te voeren, lijkt het voor gemeenten en omgevingsdienst nu een natuurlijk moment om de bescherming van de natuur goed te borgen. Dit houdt onder andere in dat bij alle aanvragen om een omgevingsvergunning en meldingen wordt beoordeeld of het aspect natuur een rol speelt. Aan de hand van cijfers die gebaseerd zijn op het advies "implementatie Wet natuurbescherming in Gelderland" van februari 2017, is in de begroting van de ODRA voor 2018 hiervoor een bedrag van €56.000 opgenomen. Bij deze schatting is uitgegaan van de "ambitieuze

variant" waarbij dus bij iedere ingekomen aanvraag gekeken wordt naar het aspect natuur. Als de gemeente zou kiezen voor het uitvoeren van deze taken conform een "lichtere variant", worden de kosten voor de werkzaamheden door de ODRA geraamd op €49.500. Momenteel wordt deze lichtere variant door de Omgevingsdienst Rivierenland en de provincie verder uitgewerkt. Voor het uitvoeren van deze lichte variant is het wel noodzakelijk dat de gemeente zelf ecologisch beleid heeft vastgesteld en dit ook regelmatig actualiseert. De kosten voor een (inhuur) ecologisch beleidsmedewerker komen nog boven op de kosten voor de uitvoering door de ODRA.

Omdat de lichte variant nog moet worden uitgewerkt en omdat we als gemeente zelf geen ecologisch beleidsmedewerker in dienst hebben, wordt voorgesteld om voor 2018 in te stemmen met de uitvoering conform de zwaardere variant. Hiermee voeren wij onze wettelijke taak op een goede wijze uit.

Verwacht wordt dat het bedrag voor de uitvoering van de Natuurbeschermingswet met de bouwleges kan worden vereffend. Na bestuurlijke besluitvorming over het gewenste ambitieniveau zal het bedrag in de begroting 2018 e.v. worden verwerkt.

Energietaken

De gemeente Renkum heeft in 2015 het Gelders Energie Akkoord ondertekent (GEA). Recent heeft de GEA tafel "Energiebesparing en -opwek bedrijven" een "Gelderse aanpak voor de Wet Milieubeheer" ontworpen. Het idee is dat we samen met VNO-NCW Gelderland en MKB Midden zorgen dat bedrijven waarvoor erkende maatregelenlijsten bestaan, in 2020 minimaal voldoen aan wat wettelijk is voorgeschreven. Door een erkende maatregel lijst wordt het voor bedrijven namelijk makkelijker om te voldoen aan de wettelijke verplichting op het gebied van energiebesparing. Hiervoor is echter wel een integrale en gecoördineerde aanpak van communicatie, stimulering en handhaving nodig.

Vanuit het GEA wordt aan gemeenten, in het verlengde van hun steun aan het GEA, gevraagd om:

- De Gelderse aanpak ten aanzien van de Wet Milieubeheer te onderschrijven.
- In te zetten op alle drie de sporen brede communicatie, stimulering en handhaving
- Daarvoor middelen te reserveren op de begroting.
- Afspraken te maken in de regio en met de omgevingsdienst(en) over coördinatie en een gezamenlijke registratie voor het afstemmen van stimulering en toezicht/handhaving binnen de gemeente.

Voor de gemeente Renkum is berekend dat de uitvoering van het totale project voor drie jaar €71.000 bedraagt. Hiervan moet de gemeente €56.000 betalen, waarvan €26.500 voor handhaving door de ODRA. De rest wordt betaald door de provincie. Voorgesteld wordt om deel te nemen aan dit project van het GEA en de kosten die hieruit voortvloeien voor stimulering en handhaving (€12.000 voor 2018, €20.500 voor 2019 en 23.500 voor 2020) op te nemen in de begroting 2018 e.v.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet per 1-7-19 zal ook effect hebben op het vergunningenstelsel dat de ODRA hanteert. Samen met de ODRA en andere partners gaan wij in overleg over de benodigde aanpassingen. Zie verder programma 2A.

Doelstelling
Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Activiteit:

De bomenverordening is inmiddels vastgesteld. Momenteel wordt hard gewerkt aan het implementeren deze verordening.

2E. Mobiliteit**Doelstelling**

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Activiteiten:

- Regionale samenwerking:
  - o We werken met de gemeenten in de Regio Arnhem-Nijmegen aan een nieuwe regionale mobiliteitsvisie.
  - o Afstemmen met provincie over plannen van veranderingen in het wegennet. Zoals: onderhoud aan provinciale wegen N225 (2017), N782 (2016-2017), N783 (2017) en verkeerslichteninstallaties.
  - o Overleg met provincie en regiogemeenten over de nieuwe aanbesteding van het openbaar vervoer, de kwaliteit van het OV en de mogelijke invoering van Breng-flex.
  - o Met Wageningen, Arnhem en de provincie over de aanleg van de snelfietsroute (2017-18)
  - o Moderniseren van doelgroepenvervoer (zie programma 1, 2017/18).Versterken van het OV tussen Arnhem en Wageningen. Eind 2016 is lijn 352 geëvalueerd en hij blijkt zeer succesvol te zijn. Ook lijn 51 doet het heel goed. Volgens de vervoerder is het reizigerspotentieel nog een stuk groter. Samen met Arnhem en Wageningen zijn wij daarom een regionaal proces gestart om met de provincie (en anderen) deze (HOV)verbindingen te optimaliseren. Het Trolley 2.0 project, waarbij trolleybussen deels bovenleidingloos rijden, is daarvan onderdeel.
  - o Instandhouden van de treinverbinding Arnhem-Ede met stops in Oosterbeek en Wolfheze. Dit speelt bij twee concessies en dus bij twee vervoerbedrijven. Koppelen is daardoor complex geworden, maar in de gesprekken met de provincie Gelderland en de vervoerbedrijven wordt hier steeds weer om gevraagd.
  - o Doorlopend ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn . Renkum heeft voorkeur voor een fietsverbinding parallel aan de spoorbrug. Realisatie lijkt nog ver weg te liggen gezien het ontbreken van middelen.
- Drielse veer doorlopend volgen en zo mogelijk versterken. Het nieuwe bestuur van de Stichting Drielse Veer heeft als voornaamste taak een betrouwbaar en toekomstbestendig veer te besturen. Er loopt een BDU subsidie aanvraag (2017) voor een radar.
- In 2015 is een nieuw Meerjarenuitvoeringsplan (MUP 2015-2018) vastgesteld. Eind 2017 volgt een evaluatie over de eerste twee jaar en een nieuwe planning voor de jaren 2018-2020 (2018).

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Activiteiten:

- Verbeteren van de oversteek van de spoorweg bij Wolfheze voor langzaam verkeer (2018). Eind 2015 is hiervoor een werkgroep met provincie, ProRail en gemeente Renkum opnieuw opgestart. De opdracht aan ProRail is verstrekt en de engineering loopt. Overstekende voetgangers krijgen een met slagbomen beveiligd rustpunt, waardoor het mogelijk is in twee

keer over te steken. Door ook de kruising te verbreden krijgen fietsers en voetgangers meer ruimte. Planning is dat dit werk in 2018 wordt uitgevoerd. Tevens zetten we de lobby voort om hier een ongelijkvloerse spookruising te krijgen.

- Waar nodig en financieel mogelijk verbeteren van de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer bij oversteekplaatsen (doorlopend). In 2016 zijn conform het vastgestelde MUP alle oversteekplaatsen in onze gemeente geïnventariseerd. Geconstateerd is dat er 11 locaties verkeersveiliger gemaakt moeten worden. Daarvan is er één (Stationsweg) in 2017 aangepakt. Voor nog 1 à 2 oversteekplaatsen is geld beschikbaar.
- Permanente verkeerseducatie uitvoeren om de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers (zoals schoolgaande kinderen, ouderen, gehandicapten) te verhogen en bewustwording van jonge automobilisten te vergroten (doorlopend).
- Verbeteren van de veiligheid voor verkeer en aanwonenden en oversteekbaarheid bij reconstructie/ groot wegenonderhoud van de doorgaande wegen: Utrechtseweg, Bennekomseweg door de provincie (2016-2017).
- In 2017 wordt herinrichting van de Wolfhezerweg binnen de bebouwde kom voorbereid en in 2018 wordt dit werk uitgevoerd. Als er overeenstemming met de provincie is over de voorwaarden, wordt de weg in 2017 in beheer en eigendom overgenomen van de provincie en wordt dit werk in 2018 volledig door ons uitgevoerd. Wij maken hierbij een combinatie met een wegvak waar rioolvervanging op de planning staat (2018).

Doelstelling

Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Activiteiten:

- De parkeersituatie rondom het gemeentehuis en het Raadhuisplein is in 2016 in kaart gebracht. In het vastgestelde MUP is budget opgenomen om verbetermaatregelen te treffen (2017-2018).
- Het uitbreiden van fietsparkeerplaatsen, stations en winkelcentra. Hiermee wordt het fietsgebruik gestimuleerd het openbaar vervoer aantrekkelijker gemaakt.
- Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's (2016 e.v.).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
2A. Ruimtelijke ontwikkeling					
Lasten	2.541	423	248	248	248
Baten	2.355	137	137	137	137
Saldo van baten en lasten	-186	-286	-111	-111	-111
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-186	-286	-111	-111	-111
2B. Wonen					
Lasten	192	192	192	192	192
Baten	15	15	15	15	15
Saldo van baten en lasten	-177	-177	-177	-177	-177
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-177	-177	-177	-177	-177
2C. Bestemmingsplannen					
Lasten	225	220	220	220	220
Baten	21	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-204	-199	-199	-199	-199
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-204	-199	-199	-199	-199
2D. Omgevingsvergunning					
Lasten	1.226	1.217	1.217	1.217	1.217
Baten	417	377	377	377	377
Saldo van baten en lasten	-809	-840	-840	-840	-840
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-809	-840	-840	-840	-840
2E. Mobiliteit					
Lasten	524	517	505	493	485
Baten	54	54	54	54	54
Saldo van baten en lasten	-470	-463	-451	-439	-432
Mutatie reserve	41	35	32	31	29
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-429	-428	-419	-408	-403
Saldo van baten en lasten	-1.845	-1.964	-1.777	-1.765	-1.758
Mutatie reserve	41	35	32	31	29
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.804	-1.929	-1.745	-1.734	-1.729

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Ondanks zeer beperkte financiële middelen formuleren we ambitieuze doelstellingen, die wij alleen gezamenlijk met inwoners, bedrijven en andere overheden kunnen bereiken.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Activiteiten:

Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente (doorlopend).

- In Heveadorp zijn twee bewoners gestart met een dorpsinitiatief voor een gezamenlijke aanpak voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. De gemeente faciliteert dit initiatief. Momenteel wordt met de (inmiddels drie) initiatiefnemers bekeken of dit project uitgebreid kan worden naar levensloopbestendig wonen.
- Samen met Vivare blijven werken aan verder invulling van de prestatieafspraken.

Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid.

- In overleg met 6 Dorpen schoon, de gemeente, het Venster en de Stichting Renkums Beekdal is een lesprogramma over afval ontwikkeld. Dit lesprogramma ook de komende jaren aan scholen blijven aanbieden.
- De gemaakte prestatieafspraken over de NME activiteiten jaarlijks met de Stichting Renkums Beekdal evalueren en actualiseren.

Gecertificeerd blijven op trede drie van de CO2 prestatieladder.

- Acties die zijn opgenomen in het CO2 reductieplan uitvoeren.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling

De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.
--

Activiteiten:

- Milieucontroles: jaarlijks stellen we in overleg met de ODRA een werkprogramma op. In 2017 hebben we extra uren opgenomen voor het project energie. Dit met het oog op de doelstelling om klimaatneutraal te worden.
- Het uitvoeren van de *Routekaart Op weg naar een Klimaatneutraal 2040*.
- Het stimuleren van de vestiging van schone werkgelegenheid (doorlopend).
- Het voortzetten van de isolatiesubsidie voor woningeigenaren. De subsidieregeling wordt ook in 2016 door de provincie Gelderland gecontinueerd. De gemeente levert 50% cofinanciering vanuit de KAN middelen.
- Het stimuleren van maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de duurzaamheidslening.
- Het (laten) plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijke vastgoed, als uit onderzoek blijkt dat dit rendabel is.
- Duurzame inkoop energie: in regionaal verband doet Renkum mee met de aanbesteding van energie. De huidige optie verloopt per 2018. Samen met gemeenten uit de regio Arnhem en Nijmegen doet Renkum mee met een innovatief aanbestedingstraject duurzame energie inkoop voor de periode vanaf 2018.

Regionale routekaart

De opgave op het gebied van energietransitie en klimaat is groot. De investeringen en projecten zijn voor een deel lokaal en voor een deel regionaal van aard. Regionaal zijn het vooral die projecten die het gevolg zijn van de energietransitie, zoals het uitfaseren van het aardgas, toename gebruik duurzame elektriciteit en energiebesparing. Dat wordt in gang gezet door onderzoek en investering in warmtenetten, energie inkoop, aanbesteding openbaar vervoer, uitrol van een laadinfrastructuur voor elektrisch rijden en energiebesparing bij woningen en bedrijven. Bovengenoemde opgaven vragen om een regionale aanpak, waarin gemeenten, provincie, Alliander, bedrijfsleven en andere partijen de handen ineen slaan. De afgelopen jaren is reeds succesvol samengewerkt in projecten zoals inkoop duurzame energie.

Om de prioriteiten en de projecten voor de periode 2017-2020 te bepalen is het van belang de regionale routekaart De Groene Kracht te actualiseren en een nieuw uitvoeringsprogramma op te stellen. Dit vindt plaats in 2017. De kosten voor het opstellen van de regionale routekaart worden in 2017 gedekt door de provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen.

De kosten voor 2018 komen voort uit de routekaart en het uitvoeringsprogramma die eind 2017 wordt vastgesteld. De kosten zijn nodig voor de inzet van inhoudelijke en ondersteunende menskracht en als startkapitaal voor regionale projecten.

Ingeschat wordt dat hiervoor 6 ton benodigd is. De provincie is bereid hiervan 50% te cofinancieren als de regiogemeenten eveneens 50% bijdragen. Dit komt neer op een inwoner bijdrage ter hoogte van € 0,41 / inwoner. Voor Renkum betekent dit een bijdrage van €12.814 voor 2018. In het uitvoeringsprogramma Op weg naar een Klimaatneutraal 2040 is in 2018 €2.500 gereserveerd. Het restant €10.314 is extra geld dat nodig is om als gemeente mee te kunnen doen.

Afhankelijk van de resultaten van het uitvoeringsprogramma van de regionale routekaart zal in 2018 worden bekeken of er opnieuw middelen gevraagd gaan worden voor de periode na 2018.

Stimulering energiebesparing bedrijfsleven

Voor handhaving MKB wordt verwezen naar de tekst van product 2D. Omgevingsvergunning van het MJB.

3C. Bos en landschap

Doelstelling

Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.

Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.

Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Activiteiten:

- Uitvoering geven aan het LandschapsBasisPlan dat in april 2017 ter vaststelling aan u is aangeboden (doorlopend).
- Bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit (2014-2018).
- Uitvoering geven aan het Bosbeleidsplan dat in september 2017 ter besluitvorming aan u wordt aangeboden (doorlopend).
- Voortzetting van de proef met de begrazing van varkens ter bestrijding van de Japanse Duizendknoop, aangevuld met begrazing door schapen op een andere locatie (2017).

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet door het opstellen van een Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP+).

Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in het vGRP+ verwerkt.

Activiteiten:

- Uitvoering geven aan (vaak lang cyclische) taken rond water en riolering, zoals vastgelegd in **Water stroomt:**
  - Uitvoeren van operationele taken rond rioleringsbeheer, waaronder het op orde hebben en houden van het beheerareaal. Afstemming met lopende trajecten op het gebied van integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid en het omgevingsrecht (BAW 2014-2018).
  - Daar waar mogelijk doelmatig samenwerken met partners: Aansluiten op operationele taken in de afvalwaterketen tot gebiedsgrootte van waterschap (BAW 2014-2018).
  - Onderzoek verrichten naar de gevolgen van een veranderend klimaat in kader van klimaatadaptatie. Maatregelen in het kader van klimaatmitigatie, waarbij gekeken wordt

naar het voorkomen van klimaatverandering, worden beschreven bij 3B Energie en klimaat (doorlopend).

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling
Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 140 kg restafval/inwoner/jaar. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

Activiteiten:

- Evaluatie van milieu-effecten door de genomen maatregelen uit het Afvalbeleidsplan (2018).
- Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie maatregelen doorvoeren om de VANG-doelstelling voor het jaar 2020 (75% afvalscheiding) te behalen (2018).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
3A. Milieu en duurzaamheid					
Lasten	96	100	109	109	109
Baten					
Saldo van baten en lasten	-96	-100	-109	-109	-109
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-96	-100	-109	-109	-109
3B. Energie en klimaat					
Lasten	98	98	98	98	98
Baten					
Saldo van baten en lasten	-98	-98	-98	-98	-98
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-98	-98	-98	-98	-98
3C. Bos en landschap					
Lasten	207	180	180	180	180
Baten	34	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-172	-140	-140	-140	-140
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-172	-140	-140	-140	-140
3D. Water en riolering					
Lasten	2.964	3.020	2.735	2.724	2.730
Baten	3.615	3.678	3.393	3.395	3.372
Saldo van baten en lasten	651	658	657	671	642
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	651	658	657	671	642
3E. Afvalverwijdering en -verwerking					
Lasten	3.245	3.156	3.155	3.153	3.150
Baten	4.081	3.993	3.992	3.989	3.987
Saldo van baten en lasten	837	836	836	836	836
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	837	836	836	836	836
Saldo van baten en lasten	1.122	1.157	1.148	1.161	1.132
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	1.122	1.157	1.148	1.161	1.132

04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

4A. Integraal veiligheidsbeleid

4B. Toezicht en handhaving

4C. Veilig thuis

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling
<p>Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Veiligheidshuis, Veilig Thuis etc.).</p> <ul style="list-style-type: none">
• Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan;
• Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand;
• Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten. <p>Het veiligheidsplan wordt intern verbonden aan de opdrachten/taken in het sociaal domein.</p>

Activiteiten:

In 2017 wordt een nieuw **integraal Veiligheidsplan** (kaderstelling door de raad) geschreven en daarnaast wordt gestart met het jaarlijks opstellen en vaststellen van en uitvoeringsplan door het college.

We maken daarbij gebruik van het kernbeleid veiligheid van de VNG en volgen daarin ook de landelijke prioriteiten. Onderstaande punten van aandacht komen daarin terug.

- georganiseerde criminaliteit, waarbij gemeenten regie hebben en er de bestuurlijke aanpak op loslaten. Terugdringen lukt door goede samenwerking met de verschillende partners en het optimaal inzetten van middelen en kennis. Vormen van dergelijke criminaliteit zijn onder meer hennep, prostitutie, vastgoedfraude, loverboys;
- woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). De politie investeert samen met de gemeente en andere partners in onder meer preventie, informatie, communicatie en opsporing;
- de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlastgevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden.
- Het binnen de wettelijke kaders leveren van brandweezorg. De brandweezorg omvat de volgende schakels van de veiligheidsketen:
  - Pro actie en preventie;
  - Preparatie;
  - Repressie;
  - Nazorg.
- Verder professionaliseren van de regionale samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Uitbouwen van de regionale samenwerking en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Dit mede in het kader van de wet op de veiligheidsregio's. In 2012 is de Wet rampenbestrijding en zware ongevallen de wet Veiligheidsregio's geworden. Zestien Gemeentelijke rampenplannen

zijn één Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

- Integrale veiligheid voor de inwoners van Renkum betreft zowel de fysieke veiligheid van het individu als ook de (fysieke) veiligheid van de omgeving. Dit raakt zowel de ervaren veiligheid als de werkelijke veiligheid.

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten is er een extra dimensie toegevoegd waarin de gemeente de verbindende factor is en er daardoor anders gekeken moet worden naar de raakpunten tussen criminaliteit en zorg.

De spil hierin is de vraag of **kinderen** betrokken zijn rondom. Dat maakt dat wij als gemeente vanuit ook dat perspectief moeten kijken naar de acties die ondernomen moeten worden zodat de kinderen niet de dupe worden van het handelen van anderen en het ontbreken van goede interne en externe afstemming hierover. Dit heeft gevolgen voor het integraal veiligheidsplan.

Door onder andere verdergaande ambulantisering van de psycho-sociale hulpverlening neemt het aantal meldingen van **personen met verward gedrag** door overlast of dreiging van gevaar voor zichzelf en hun omgeving landelijk toe. Doorgaans wordt de politie dan ingeschakeld. Zij geven echter zelf aan dat het niet gaat om criminelen en dat de inzet van een hulpverlener eerder op zijn plaats is. Wij delen deze overtuiging en zien daarin dan ook een verbinding tussen openbare orde en veiligheid en het sociaal domein. Temeer omdat ook omwonenden vaak vroegtijdig willen en kunnen signaleren. Een signaal past dan bij ons sociaal team of zou doorgezet moeten worden naar ons sociaal team zodat passende (vroeg)tijdige interventie wordt ingezet. Dit betekent dat wij de netwerksamenwerking rondom veiligheid en sociaal domein met elkaar verbinden.

Vooruitlopend op de uitkomsten van het plan, schatten wij in dat wij onze formatie zullen moeten uitbreiden met 1 fte openbare orde en veiligheidsambtenaar en 1 fte voor BOA taken. De kosten bedragen circa € 125.000.

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling
Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties.

Activiteiten:

- Er wordt een gericht maatschappelijk netwerk opgebouwd met stakeholders, zoals belangenorganisaties, doelgroepen, burgerplatforms en bedrijven.
- Er is een gedegen regie over en samenwerking met de overige handhavingpartners VGGM (GGD en Brandweer) en ODRA, alsmede samenwerkingen met overige (bestuurs- en/of strafrechtelijke) organen. Bij ODRA zijn naast de milieutaken in 2015 ook de overige WABO-taken ondergebracht ter uitvoering.
- Toezicht en sanctionering vindt transparant plaats op:
  - a. de activiteiten zoals benoemd in de WABO (o.m. bouw- en sloopwerkzaamheden, brandveiligheid, milieu-inrichtingen, planologische gebruik in overeenstemming met het bestemmingsplan, monumenten, APV).

Het onderzoek uitgevoerd door de rekenkamercommissie geeft aan dat voor toezicht meer capaciteit zou moeten zijn om goed uitvoering te geven aan het beleid.

Vooraf de toezicht-capaciteit op de APV is erg klein (1 fte, belegd bij 1 persoon) en daardoor kwetsbaar. Zeker gezien ontwikkelingen waarbij toezicht essentieel is voor een goed resultaat:

- nieuwe inrichting evenementenproces vanuit veiligheidsperspectief;
- bezuiniging bij politie waardoor verschuiving van taken van wijkagent naar BOA.

Er wordt creatief nagedacht over hoe deze kwetsbaarheid te ondervangen binnen bestaand budget. Zo vindt op dit moment een intergemeentelijke pilot plaats met BOA's van Arnhem die ingezet worden tijdens grotere evenementen. Deze mensen worden betaald uit eigen middelen die zijn echter zeer beperkt.

b. kinderopvang, zoals bedoeld in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (hierna: Wkkip, kinderopvang of Wet kinderopvang).

Op dit moment heeft de gemeente Renkum de hoogst haalbare status (de A-status). De verwachting is dat - gezien de resultaten van het huidige jaarverslag - deze status opnieuw zal worden toegekend.

c. de openbare orde en (verkeers-)veiligheid, waaronder de APV, voor zover hier een gemeentelijke bevoegdheid aanwezig is.

d. de overige bijzondere regelgeving ten aanzien van de fysieke leefomgeving, zoals o.m. de Drank- en horecawet, Wegenwet en de Winkeltijdenwet.

e. toezicht op kwaliteit en veiligheid Wmo aanbieders zoals bedoeld in de Wmo 2015

4C. Veilig thuis

Doelstelling
<p>Veilig Thuis (VT) is een schakel tussen signaal en interventie als het gaat om de veiligheid van jong en oud. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig Thuis behandelt zelf niet, maar initieert de inzet van zorg. Veilig Thuis kan ook een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Elke crisis wordt direct opgepakt en het signaal wordt doorgezet en afgestemd met het sociaal team zodat de interventies ook lokaal een vervolg kunnen krijgen.</p>

Activiteiten:

- De verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling valt onder de gemeente. De aanpak vraagt om een nauwe samenwerking en afstemming tussen het regionale werkende Veilig Thuis en het sociaal team. De deskundige inzet van het sociaal team is gericht op zoveel mogelijk lokaal en zo vroeg mogelijk ingrijpen om escalatie te voorkomen en hiermee de veiligheid voor alle inwoners te verbeteren.
In de regionale visie worden aanwijzingen voor de inbedding van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de lokale uitvoering van het sociale domein gegeven.

Met ingang van 2015 werkt de gemeentelijke organisatie met het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Iedere medewerker reageert alert op signalen en weet hoe te handelen. Binnen teams zijn hier aandachtsfunctionarissen voor aangesteld. Professionals besteden meer aandacht aan veiligheid van inwoners en het voorkomen van huiselijk geweld. In de samenwerking tussen politie, sociaal loket en Veilig Thuis worden zaken direct opgepakt en afgestemd.

Als gemeente houden wij regie op de uitvoering van de wet Meldcode. Wij zorgen voor informatie en handhaven de wet meldcode bij de maatschappelijke partners.

Met ingang van 1 april 2017 werkt Veilig Thuis vanuit organisatie VGGM en is zo gepositioneerd dat de samenwerking regionaal en lokaal zo goed mogelijk geborgd is. Samenwerkingsafspraken worden in 2017 verder verfijnd in het kwaliteitskader opgenomen.

- Komende jaren willen we uitvoering geven aan de regionale visie en doelstellingen rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Er komt een lokaal uitvoeringsplan met de speerpunten van beleid op preventie, samenwerking binnen het sociale domein binnen de ketens voor jeugdzorg, volwassenen en de zorg voor ouderen. Hier is aandacht voor de verschillende vormen van huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat bij crisis direct adequate hulp beschikbaar is.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
4A. Integraal veiligheidsbeleid					
Lasten	2.083	2.148	2.078	2.017	2.017
Baten					
Saldo van baten en lasten	-2.083	-2.148	-2.078	-2.017	-2.017
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.083	-2.148	-2.078	-2.017	-2.017
4B. Toezicht en handhaving					
Lasten	345	345	345	345	345
Baten	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-339	-339	-339	-339	-339
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-339	-339	-339	-339	-339
4C. Veilig thuis					
Lasten	158	158	158	158	158
Baten					
Saldo van baten en lasten	-158	-158	-158	-158	-158
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-158	-158	-158	-158	-158
Saldo van baten en lasten	-2.580	-2.645	-2.575	-2.514	-2.514
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.580	-2.645	-2.575	-2.514	-2.514

05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Activiteiten Groenonderhoud

- Het tweejaarlijks evalueren van het vastgestelde onderhoudsniveau groen en waar nodig bijsturen om de vastgestelde doelen te verwezenlijken (2018, 2020).
- Uitvoering geven aan het Groenstructuurplan 2017-2027 door het jaarlijks indienen van een uitwerkingsplan met bijbehorend financieel kader, ter behandeling in de begrotingsraad.(doorlopend)
- Op 2 november 2016 heeft u via een amendement besloten het budget groenonderhoud op te hogen met een bedrag van:
  - € 150.000 voor 2017
  - € 100.000 voor 2018
  - € 100.000 voor 2019

De gelden worden ingezet ten behoeve van het verhogen van de onderhoudskwaliteit van de buitenruimte.

- Om in 2017 het eerder door u vastgestelde niveau Accent te behalen is onvoldoende budget beschikbaar. Hierdoor en door opgelegde taakstellingen is er achterstand ontstaan in het onderhoud.
- Door het beschikbaar stellen van extra geld wordt een deel van de achterstand weggewerkt en worden versleten plantvakken gerenoveerd.
- De gelden voor 2018 en 2019 zullen op een vergelijkbare wijze worden ingezet. Voor 2018 staat er nog wel een taakstelling van € 10.000 open waardoor voor dat jaar feitelijk € 90.000 beschikbaar is.

Activiteiten Sportparken

- Overdracht van beheer en onderhoud van de sportparken Wilhelmina Heelsum en Bilderberg Oosterbeek naar de sportverenigingen (2017).
- Na overdracht worden de personele en materieel consequenties voor team BOR nader uitgewerkt en wordt bepaald of en hoe de openstaande taakstelling wordt ingevuld (2017, 2018).
- Ten behoeve van de invulling van de taakstelling wordt de mogelijkheid onderzocht naar de bijdrage die kan worden geleverd vanuit de binnensport (2017, 2018).

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling

Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Activiteiten:

- Opstellen nieuwe Beleidsnota Wegbeheer (2018).
- Onderhoud uitvoeren aan asfalt- en elementenverhardingen op basis van de begin 2018 vast te stellen nieuwe Beleidsnota Wegbeheer.
- Wegonderhoud uitvoeren conform planning op basis van de uitkomsten van de inspectie eind 2016 en de naverkenning van de beheerders (2018).
- Daar waar mogelijk combinaties maken tussen wegonderhoud en werkzaamheden aan de openbare ruimte zoals reconstructie- en/of rioolprojecten en verkeersmaatregelen (doorlopend).

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht, daar waar dat kan zonder de veiligheid, het gebruik van de wegen en de bereikbaarheid voor alle weggebruikers aan te tasten.

Activiteiten:

- Opstellen nieuw beleidsplan Openbare verlichting.
- Aanbesteding openbare verlichting in 2017 en starten met de nieuwe werkwijze vanaf 2018.
- Beter en feitelijk inzicht in elektriciteitsgebruik door de plaatsing van slimme meters (2018) en het Flex OV van de netwerkbeheerder.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
5A. Groenonderhoud					
Lasten	2.107	2.130	2.160	2.064	2.061
Baten	277	277	277	277	277
Saldo van baten en lasten	-1.830	-1.853	-1.883	-1.787	-1.783
Mutatie reserve	5				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.825	-1.853	-1.883	-1.787	-1.783
5B. Wegen, straten en pleinen					
Lasten	3.336	2.818	2.536	2.535	2.531
Baten	42	42	42	42	42
Saldo van baten en lasten	-3.294	-2.776	-2.493	-2.492	-2.488
Mutatie reserve	803	280			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.491	-2.496	-2.493	-2.492	-2.488
Saldo van baten en lasten	-5.124	-4.629	-4.377	-4.279	-4.272
Mutatie reserve	808	280			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-4.316	-4.349	-4.377	-4.279	-4.272

06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

6B. Recreatie en toerisme

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Activiteiten:

- Wethouders, strategisch beleidsmedewerker EZ, en bedrijvencontactfunctionaris gaan met een zekere regelmaat op bezoek bij lokale ondernemers. Uit die contacten is al een aantal banen, stages e.d. voortgevloeid en konden problemen worden opgelost. Er is een continue afstemming tussen het sociaal domein en EZ over de bedrijfsbezoeken. Met de winkeliers c.q. ondernemersverenigingen is periodiek overleg, of tussendoor als daaraan behoefte is.
- In 2017 is gestart met het opstellen van de winkelvisie voor Oosterbeek. Dit gebeurt in nauwe samenspraak met de ondernemersvereniging Ondernemend Oosterbeek. Tijdens het proces worden alle winkeliers en andere belanghebbenden betrokken.
- Jaarlijks organiseren wij een Brede Bedrijvenbijeenkomst; een bijeenkomst voor al onze ondernemers met als doel kennisdeling en netwerken. Elke derde vrijdag van november doen wij mee met de Dag van de Ondernemer waarbij we onze ondernemers de gelegenheid geven een kijkje in de keuken te nemen van een Renkumse ondernemer en te netwerken.
- De Nota Economie (de herziening van de Economische Visie) is in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven afgerond en bevat een visie en een op uitvoering gericht actieprogramma voor de jaren 2017 t/m 2020. Belangrijk element hierin is de integrale werkgeversbenadering en het op te zetten Ondernemersloket.
- Om de nota te effectueren en het omgevingsloket in belangrijke mate te vullen, is er formatie nodig van ten minste 1,6 Fte. Voor een bedrijfscontactfunctionaris (BCF) is voor 2017 aanvullend budget beschikbaar gesteld door het college. Vanaf 2018 is er gedeeltelijk budget beschikbaar (0,4 Fte). Om de in het uitvoeringsprogramma opgenomen werkzaamheden te kunnen uitvoeren is echter 0,8 Fte voor de BCF en 0,8 Fte voor een beleidsmedewerker EZ nodig. Onderstaande tabel geeft het financiële overzicht weer.
- Om de acties in het uitvoeringsprogramma van de Nota Economie 'Groei bereik je samen' te kunnen uitvoeren is structureel € 10.600 nodig voor de periode 2017-2020 en in 2018 een

extra budget van € 10.000. Met het huidige EZ budget dekken wij de materiële kosten voor 2017. Dit budget loopt echter af in 2017.

Implementatie Nota Economie	2018	2019	2020 etc
Benodigd budget formatie			
Formatie BCF 0,8 Fte	57.500	57.500	57.500
Formatie beleidsmedewerker EZ 0,8 Fte	65.500	65.500	65.500
Totaal formatie	123.000	123.000	123.000
Benodigd budget materieel	20.600	10.600	10.600
Dekking			
Aanwezig formatiebudget bedrijfscontactfunctionaris	46.900	37.000	37.000
Participatiebudget	10.000	10.000	10.000
Totaal benodigd budget	87.000	86.600	86.600

Wij vragen u dit budget structureel ter beschikking te stellen. Dat is vooral belangrijk om een betrouwbare partner te kunnen zijn voor het bedrijfsleven.

- Wij werken integraal (EZ, sociaal domein, milieu, recreatie en toerisme), daardoor kunnen wij de ondernemers beter van dienst zijn (doorlopend).
- Samen met ondernemers actief beleid voeren om het aantal overbodige regels en bureaucratie te verminderen (doorlopend).
- Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven (doorlopend).
- Voor de locatie Cardanuslaan is met betrokkenen (ondernemers) een ontwerp gemaakt voor de openbare ruimte. Dit project verkeert in de aanbestedingsfase. Voor de Veentjesbrug wordt dit jaar een bestemmingsplan opgesteld.
- De ontwikkeling van de locatie Klingelbeekseweg zit in een nieuwe fase. Er wordt gesproken met andere ontwikkelende partijen, om met hen en met de betrokken (grond)eigenaren de transformatie in gang te zetten. Ook kijken we in hoeverre aansluiting kan worden gevonden bij de ontwikkelingen op de Hes West.
- Samenwerking tussen onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid (triple helix) wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het vermarkten van de Renkumse kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur, landschap). Daarbij krachtiger inzetten op samenwerking met Toeristisch Platform Lage Veluwe en het RBT-KAN om nieuwe initiatieven te initiëren en faciliteren om deze tot uitvoering te brengen.

Activiteiten:

- Sterker inzetten op samenwerking met de recreatieve sector waarbij het Toeristisch Platform Lage Veluwe een belangrijke rol speelt.
- Voor het tijdvak 2018-'21 sluit Renkum met RBT KAN een nieuw meerjarig contract af dat recht doet aan bovengenoemde ambities en plannen. Hierdoor worden de lokale kwaliteiten van Renkum beter zichtbaar gemaakt in de promotie activiteiten van het RBT-KAN. De

samenwerking met de gemeenten aan de Veluwezoom plus de samenwerking met de Airbornegemeenten zal een rol spelen bij de eisen die Renkum op dat punt een RBT stelt.

- In 2017 is het nieuwe klompenpad, het Dorenweerdsepad, in gebruik genomen. Dat loopt (globaal) vanaf de kern/veer Renkum via de Boersberg over de Duno en het Drielseveer. De verbinding met een struinroute door de uiterwaarden aan de zuidoever van de Rijn staat voor dit jaar gepland.
- De samenwerking met de regiogemeenten inzake het verbeteren van het fietsknooppuntensysteem wordt voortgezet. Na het vernieuwen van de bebording en het instellen van een 'routebureau' is nu het verbeteren van de fietspaden zelf aan de beurt. Uitvoering daarvan is in hoge mate afhankelijk van externe subsidie.
- De samenwerking met de Airbornegemeenten Arnhem, Overbetuwe en Ede is met het ondertekenen van een Intentieverklaring op een hoger plan gekomen. Die heeft betrekking op het tijdvak 2017-'20. Het ondersteunen van initiatieven van de toeristisch/recreatieve sector, die zijn gerelateerd aan het Airborne-thema, zal nu worden afgezet tegen de bijdrage die zij op dit vlak leveren binnen dit gehele gebied. Daar waar mogelijk stimuleren wij hen elkaars kennis en voorzieningen te gebruiken. Ook initiëren en ondersteunen wij hen om de samenhang in promotie en marketingcommunicatie te verbeteren. Zo werken we aan een gezamenlijke Airborne uitstraling. Het is belangrijk om nieuwe wegen in te slaan en ruimte geven voor het bereiken van een nieuw en meer divers publiek door vernieuwing in aanbod, samenwerking en afstemming binnen het Airborne aanbod. Een belangrijke rol blijft natuurlijk weggelegd voor de netwerkorganisatie Airborne Feelings.
- Het (laten) ontwikkelen van toeristische producten, die op aantrekkelijke wijze dwarsverbanden leggen tussen de verschillende thema's, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt (doorlopend).
- Renkum werkt op toeristisch gebied samen met de andere gemeenten aan de Veluwezoom van Wageningen tot en met Brummen. Doel is de landgoederen en buitenplaatsen alsmede het fraaie landschap waarin zij zijn gelegen gebundeld te vermarkten. Voor de internationale markt zal dat als eerste vorm krijgen door het instellen van een 'metrolijn' Castles & Countryhouses. Dat is een marketingconcept van het Nationaal Bureau voor Toerisme en Congressen (NBT) dat zich met name richt op inkomend toerisme uit Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling
Renkum heeft een hoge ambitie op het gebied van kunst en cultuur: de ambitie is om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert voor nieuwe ontwikkelingen.

Activiteiten:

Cultuurhistorie en erfgoed

- Papiergeschiedenis: om het verhaal over het vervaardigen van papier in Renkum levend te houden ondersteunen we initiatieven voor het verbeteren van de zichtbaarheid/beleefbaarheid van de cultuurhistorische resten van de Renkumse papiergeschiedenis en de ontwikkeling van een papiermuseum in Renkum. Door de aanwezigheid van die restanten van bv papiermolens in het terrein aan te geven ontstaat geleidelijk een 'buitenmuseum' dat onderdeel van een fysiek museum gemaakt kan worden zodra dat in beeld komt.
- De belevingswaarde van oude kasteellocaties als Grunsfoort en Rosande en de restanten van de muren van het middeleeuwse Renkumse Klooster vergroten. Hierbij kunnen digitale middelen worden benut maar mogelijk ook een kunstzinnige toevoeging in het terrein.

- Leefbaarheid landgoederen: de potentiële belevingswaarde van de huidige verschijningsvorm van de landgoederen en buitenplaatsen bevorderen. Door de bezoeker op meerdere niveaus aan te spreken is zowel informatie over het (soms verdwenen)verleden op te roepen maar kunnen zij tevens worden aangesproken in hun mogelijke bijdrage aan het behoud.
- Landgoederen en buitenplaatsen bepalen in belangrijke mate het aanzien van onze gemeente. Ook vormen ze een belangrijk motief voor een toeristisch bezoek of zelfs voor de beslissing in Renkum te gaan wonen. Zelfstandig beleid voor de Landgoederen en Buitenplaatsen als specifiek rood/groen cultuurhistorische fenomeen is in 2013 geformuleerd in de vorm van de Basisvisie Landgoederen. De Basisvisie kan in z'n huidige vorm ongewijzigd blijven. Het traject dat eind 2016 is gestart leidt tot een aanvulling van de Basisvisie op basis van de door de gemeenteraad bepaalde uitgangspunten. Deze aanvulling bevat zowel inspirerende kansenkaarten als een uitvoeringsplan. Met het vaststellen van de visie Landgoederen eind 2017 beschikken we straks over een sturingsinstrument waarmee gestelde doelen, ambities en kansen op het terrein van landgoederen en buitenplaatsen gerealiseerd kunnen worden. Het moet tegelijkertijd ruimte bieden voor gebiedsgerichte uitwerking door de juiste partijen.

Kunstenaarsgemeente

Renkum als kunstenaarsgemeente: wij gaan de bekendheid van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente vergroten door:

- Branding van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente
- Het aannemen van een Manager Kunstenaarsgemeente. Initiator voor 3 jaar om de verbinding te leggen en een kunstenaarsplatform op te richten
- Tijdelijke tentoonstellingen in (semi) openbare gelegenheden en de openbare ruimte
- We stimuleren de ontwikkeling van een Centrum Landschap, Kunst en Cultuur Renkum passend binnen de randvoorwaarden
- De gemeentelijke collectie opgebouwd uit werk van de BKR regeling en vroegere aankopen inventariseren en waardevolle werken behouden en digitaal toegankelijk te maken
- Behoud collecties: we zetten ons in voor behoud van de collecties van Henk en Hedwig Zweerus, de collectie Marius van Beek en de collectie Pim Kwak voor de gemeente Renkum.
- Tweejaarlijkse literatuurprijs: We willen het bescheiden literaire erfgoed behouden en de huidige literaire activiteiten versterken door het instellen van een tweejaarlijkse literaire prijs.
- Podia: wij willen de komende jaren inzetten op een betere en nauwere samenwerking tussen deze podia onderling en tussen de podia en gezelschappen.
- Participeren in activiteiten EuroArt
- Inzetten op kleinschalige festival.

Airborne

- Airbornegeschiedenis: naast het Airbornemuseum zijn in onze gemeente nog vele organisaties actief bezig met het Airbornegebeuren. En zo ook in de andere 3 Airbornegemeenten, zie verder bij 6B.
- Herdenken in de toekomst: we geven, samen binnen de Airborneregio met zorg vorm aan het (nieuwe) herdenken en het uitdragen van het verhaal en het overdragen van de kennis.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
6A. Ondernemen en bedrijvigheid					
Lasten	2.546	162	85	85	83
Baten	1.026	36	36	36	36
Saldo van baten en lasten	-1.520	-126	-49	-48	-47
Mutatie reserve	1.426	77			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-94	-49	-49	-48	-47
6B. Recreatie en toerisme					
Lasten	161	161	161	161	161
Baten					
Saldo van baten en lasten	-161	-161	-161	-161	-161
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-161	-161	-161	-161	-161
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie					
Lasten	237	237	237	237	218
Baten					
Saldo van baten en lasten	-237	-237	-237	-237	-218
Mutatie reserve	20	20	20	20	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-217	-217	-217	-217	-217
Saldo van baten en lasten	-1.918	-524	-447	-447	-425
Mutatie reserve	1.446	97	20	20	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-472	-427	-427	-427	-425

07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, G3 en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling
Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Activiteiten:

- Besturingsfilosofie: in 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de Raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).
- Verschuiving van verantwoordelijkheden: het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor kunnen initiatieven worden versterkt. Daarbij wordt de taak- en rolverdeling tussen inwoners en gemeente expliciet vastgelegd aan het begin van een samenwerkingsproces. Overdragen van taken aan inwoners. De gemeente ondersteunt

deze transitie actief als dat nodig is. Bovendien is het de gemeente die het algemeen belang moet blijven waarborgen.

Bij de huidige taken van de gemeente en nieuwe taken die zich aandienen wordt per aandachtsgebied afgewogen of de taak door de gemeente, de markt of de samenleving moet worden uitgevoerd.

Bij de verdere ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie zijn de onderwerpen die hierboven zijn genoemd een onderdeel. Dit verschilt per organisatieonderdeel. Bij het vergroten van de bestuurskracht en de samenwerkingen die bestaan gaan we het opdrachtgeverschap verder professionaliseren. Hiertoe is het proceslandschap in beeld gebracht waarbij de verschillende vormen van regievoeren zijn benoemd.

Voorname bij de beleidstaken vormt een verdere ontwikkeling van burgerparticipatie in de richting van overheidsparticipatie de leidraad. Bij deze ontwikkeling is het opereren in netwerken een speerpunt, maar ook het duidelijk maken welke verwachtingen inwoners en bedrijven mogen hebben bij de manier van werken.

In de tweede helft van 2017 zal een heidag worden georganiseerd waarin raad, college en organisatie op zoek gaan naar een passende manier hoe we elkaar van informatie voorzien.

- Inwonerparticipatie: het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (inwonerparticipatie) doen we langs een aantal sporen. Een daarvan is herziening van de huidige adviesstructuur binnen het Sociaal Domein. In 2015 waren er drie adviesraden: de Wmo-adviesraad, de adviesraad Participatiewet en de jongerenraad. Er is pragmatisch invulling gegeven aan de wettelijke verplichting rondom een adviesorgaan mbt jeugd. de Wmo-adviesraad adviseert over het brede terrein binnen het sociaal domein. Daarnaast worden jeugdthema's ook in de jongerenraad besproken.

Afgesproken is om vanaf 2015 met deze adviesraadstructuur te werken, te kijken hoe deze in de praktijk functioneert en naar aanleiding daarvan een standpunt in te nemen ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van de adviesraden-structuur. We hebben deze structuur in 2016 en 2017 gecontinueerd, waarbij we de samenwerking tussen de verschillende adviesraden stimuleren.

Naast deze adviesraden vervult de WAC (Woonadviescommissie Renkum) een waardevolle adviesrol bij het behartigen van de belangen van de woonconsument.

- De inzet van maatschappelijke partners om te komen tot betere betrokkenheid en participatie van inwoners krijgt verder richting.
- Jaarlijks is € 45.000 beschikbaar voor burgerinitiatieven.
- Onlangs hebben wij aan de hand van een persbericht nog eens de aandacht gevestigd op deze regeling. In 2016 is daarvan goed gebruik gemaakt; in 2017 blijft de belangstelling vooralsnog achter. Veel verzoeken (moeten) worden afgewezen omdat de activiteiten waarvoor subsidie wordt gevraagd niet binnen de regeling passen: Sinterklaas intochten, buurt- en straatfeesten, barbecues etc. worden niet meer gesubsidieerd.
- Bij maatschappelijke opgaven waar een ruimtelijke component aan de orde is wordt de lijn van meer ruimte geven aan betrokken burgers doorgetrokken. Burgerplanvorming wordt gestimuleerd.

Ruimte geven aan betrokken burgers, veelal omwonenden, gebeurt in veel projecten, op verschillende manieren. In de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Welstandscommissie) heeft een burgerlid zitting genomen. Ook bij het opstellen van beleidsstukken worden inwoners of betreffende organisaties betrokken. Zo is uitvoerig gesproken met (al dan niet zich verenigde) inwoners bij het project Talsmalaan en bij de landgoederenvisie. Bij het project Doorwerth Centrum hebben de betrokken inwoners van de werkgroep daarnaast gezocht naar manieren om (onderdelen van) de projecten te financieren. Soms is het ook een keuze om juist niet te participeren maar het proces van enige afstand te volgen. Dit laatste gebeurt bij de initiatieven van inwoners voor het sluiseland met het sluisencomplex.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Activiteiten:

Vergroten bestuurskracht

In 2016 is op basis van uw besluit over de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken met Rheden en Arnhem in een gemeenschappelijke regeling de voorbereiding voor deze samenwerking vormgegeven. Een kwartiermakersorganisatie heeft aan De Connectie zijde een bedrijfsplan (met deelbedrijfsplannen) en een begroting opgeleverd. Op basis hiervan heeft u uw zienswijze gegeven en heeft uw college het besluit genomen de taken zoals genoemd over te dragen aan het samenwerkingsverband De Connectie. De start is voorzien op 1 juli 2017.

MGR Centraal Gelderland:

De samenwerking van de twaalf gemeenten regio Arnhem is geformaliseerd in een modulaire gemeenschappelijke regeling. Deze bestaat momenteel uit 1 module en heeft betrekking op inkoop sociaal domein. In de loop van 2017 worden hier drie modules aan toegevoegd. Het betreffen de modules 'Verloningsmodule Presikhaaf', 'Werkgeversservicepunt regio Arnhem' en de module 'Onderwijs'. Aan de eerste twee nemen we zeker geen deel, over de derde module moet nog besluitvorming plaats vinden.

Dit betekent dat de huidige gemeenschappelijke regeling Onderwijs zal worden opgeheven.

- Stadsregio: na de liquidatie van de Stadsregio in 2015 werken de betreffende gemeente samen in het construct Gemeenschappelijk Orgaan op het gebied van wonen, werken en verkeer.
- ODRA: in 2015 is verdere samenwerking aangegaan met de ODRA, waar naast de al eerdere overgang van milieutaken ook de overige WABO-taken van gemeente Renkum aan zijn overgedragen.
- Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd: bij de verkenningen tot samenwerking is de nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen. Via deze route en procedure gaan wij met u in gesprek en vragen wij uw besluit voor een verdere stap in de samenwerkingsprocessen. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, organisatievorm en exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Van programma naar uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueren we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten leidend blijven.

Deze uitgangspunten zijn:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Organisatiebreed worden initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. Voorbeelden hiervan zijn digitaal zaakgericht werken, toptaken website, digitale afhandeling van producten en het creëren van één fysieke ingang met inbegrip van de verbouwing centrale hal. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Doelstelling

Stroomlijnen van processen om te komen tot een goed ingerichte organisatie om de nieuwe werkzaamheden die de gemeente in het kader van decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs en de nieuwe WMO(2015) efficiënt uit moeten kunnen voeren.

Activiteiten:

Programma Sociaal Domein

De gemeente heeft er een groot aantal taken bij gekregen. Door decentralisatie van taken van het rijk en de provincie naar de gemeente zijn wij verantwoordelijk geworden voor het merendeel van de jeugdzorg (nieuwe Jeugdwet), onderdelen uit de voormalige AWBZ (aanpassing van de Wmo), de Participatiewet (arbeidsparticipatie naar vermogen) en, parallel aan deze veranderingen, de gevolgen van de aanscherping van Passend Onderwijs. Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners; eigen regie, verantwoordelijkheid en kracht. Dit ontwikkelingsproces, de zogenaamde transformatie, zal de komende jaren steeds verder vorm krijgen. De kaders voor deze ontwikkeling zijn door de gemeenteraad vastgesteld in de kadernota Sociaal Domein 'De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie'.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Activiteiten:

Zoals al in het voorwoord is genoemd vragen de dynamiek en de complexiteit van de maatschappelijke ontwikkelingen en de genoemde ambities en nieuwe taken en verantwoordelijkheden om een integrale manier van werken van de gemeentelijke organisatie waarbij we doorlopend een afweging maken of we taken door andere partijen, met andere partijen of zelf moeten (laten) uitvoeren.

Deze fundamentele verandering vraagt om een kanteling in denken van de ambtelijke organisatie, inwoners en maatschappelijk partners. De gemeentelijke organisatie zal moeten toegroeien naar

een structuur die passend is om deze nieuwe manier van werken vorm te kunnen geven. Verantwoordelijkheden liggen dichterbij de uitvoering en de aansturing moet flexibeler.

De gemeentelijke medewerkers moeten hiertoe de kennis en kunde bezitten alsmede de verantwoordelijkheden en middelen die passen bij de uit te voeren taken. Het personeelsbestand moet passen bij de veerkrachtige organisatie die de gemeente wil zijn. Om de gemeentelijke organisatie optimaal te faciliteren in het uitvoeren van hun reguliere taken én bij deze (verander)opgaven moet de komende jaren in de organisatie geïnvesteerd worden. Wij denken hierbij aan investeringen in een orde van grootte van een miljoen euro jaarlijks. Een organisatieverandering zoals genoemd duurt doorgaans drie jaar.

Naast het investeringsplan Sociaal Domein zullen wij in 2017 hiertoe een transitieplan voor de organisatie opstellen. Onderdeel hiervan zullen ook de voorstellen genoemd in de Najaarsnota 2016, pag. 99 ev. over de personeelsbudgetten zijn.

7C. Servicepunt

Doelstelling
Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Activiteiten:

- In 2014 zijn we overgestapt naar één website die is ingericht volgens het Toptaken-principe. Vanaf 2015 hebben we onze meetgegevens van de website zodanig uitgebreid dat we de informatie op de website steeds aan kunnen passen aan de vraag.
- Medio 2017 kan onze klant ook een afspraak maken via onze website.
- We maken minimaal 20 digitale producten beschikbaar die online aangevraagd kunnen worden (2015-2018).
- We maken structurele afspraken voor het meten van de klanttevredenheid (2017).
- Kostendekkende tarieven doorberekenen voor huwelijken op gemeentehuis is 2015 gerealiseerd. Voor andere gemeentelijke producten, b.v. lager tarief bij digitale afname dan bij bezoek aan gemeentehuis, wordt dit nog bekeken (2018).

Digitale dienstverlening

De rijksoverheid heeft twee verplichte programma's opgesteld om de dienstverlening van de overheid te verbeteren. Digitaal 2017 en Digitale Agenda 2020. Digitaal 2017: Klanten moeten zaken die ze met de overheid willen doen, zoals een vergunningaanvraag, uiterlijk in 2017 digitaal kunnen afhandelen. Burgers krijgen hiertoe het recht op elektronisch zaken doen. In 2017 moet elk formulier dat per post kan worden ingestuurd (waarvoor fysieke aanwezigheid aan de balie niet nodig is) ook digitaal beschikbaar zijn. Bij voorkeur een formulier met een hoog volwassenheidsniveau, d.w.z. een voorgevuld e-formulier dat digitaal wordt ingediend.

In de Digitale Agenda 2020 zijn gezamenlijke ambities van gemeenten vastgelegd om aan te sluiten bij en effectief te opereren in de informatiesamenleving.

Beleidsmedewerker digitale dienstverlening

Om invulling te kunnen geven aan Digitaal 2017 en de Digitale Agenda 2020 is vanaf medio 2017 voor een periode van 2 jaar een bedrag van € 66.000 per jaar nodig voor een beleidsmedewerker digitale dienstverlening die zorgt voor een nadere uitwerking, prioritering en verbinding van de uit te voeren activiteiten.

Uitvoering digitale dienstverlening

Om daadwerkelijk uitvoering te kunnen geven aan Digitaal 2017 en de Digitale Agenda 2020 is voor zowel 2018 als 2019 een bedrag van € 63.000 nodig voor extra incidentele inzet van diverse vakspecialisten.

Contentbeheer

Om structureel de kwaliteit van alle bestaande content (inhoud) op onze website, intranet en kennissysteem te kunnen garanderen is uitbreiding van de beperkte bestaande capaciteit voor content management nodig. De kosten hiervoor bedragen structureel € 102.000.

Dienstverlening balie

Doordat de reisdocumenten voor inwoners van 18 jaar en ouder vanaf 2014 een geldigheidsduur hebben van 10 jaar i.p.v. 5 jaar krijgen we vanaf 2019 te maken met een halvering van de verlengingsaanvragen voor deze categorie. Dit betekent dat we minder legesinkomensten ontvangen voor deze reisdocumenten. Eveneens betekent dit dat we vanaf 2019 minder bezoeken aan de balie krijgen.

Om dit aan de kostenkant te compenseren ligt het voor de hand dat we de baliecapaciteit navenant verminderen. Aangezien onze baliecapaciteit naast de verwachte vraag ook is ingericht op onze openingstijden heeft een vermindering van de capaciteit direct gevolgen voor de beschikbare openingstijden en de wachttijden voor de klant. Door uitbreiding van online dienstverlening en het mogelijk aansluiten bij ontwikkelingen zoals het bezorgen van reisdocumenten vermindert het aantal baliebezoeken ook.

We willen deze ontwikkelingen in samenhang bekijken en onderzoeken hoe we onze inwoners met minder capaciteit toch voldoende flexibiliteit kunnen te bieden. Bijvoorbeeld door wijziging van onze openingstijden of door over te gaan naar volledig 'Werken op afspraak'. (2017-2018)

Doelstelling
Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Activiteiten:

- Het trainen en opleiden van medewerkers telefonie & receptie met het accent op hostmanship (gerealiseerd in 2014-2015).
- We hanteren één bron voor alle gemeentelijk productinformatie, ons Content Management Systeem (CMS). Deze informatie wordt zowel gebruikt voor onze Website, als voor ons Intranet en ons interne kennissysteem (Antwoordportaal). Vanaf 2015 richten we ons op het structureel uitbreiden en bijhouden van het CMS met de juiste en actuele productinformatie.
- We richten een managementinformatiesysteem in voor de kanalen telefonie en balie (2015-2018).
- We bepalen kritieke prestatie indicatoren (KPI) en servicenormen (2015-2018).
- We voegen de balies van het Sociaal Loket en het Servicepunt samen in de centrale hal (afhankelijk van moment van verbouwing centrale hal).

7D. ICT

Doelstelling
De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Activiteiten:

De inzet op verdergaande digitalisering van onze dienstverlening in algemene zin en ook op specifieke bestaande primaire taken en processen (bv Omgevingswet) worden gestimuleerd en soms zelfs (wettelijk) opgelegd. In landelijke programma's als Digitale Agenda 2020 (VNG programma), Digitaal 2017 (uit regeerakkoord Rutte II) werken overheden samen om dit zo effectief en efficiënt mogelijk te doen. Onder andere uit deze programma's volgen op dit moment een aantal wetsvoorstellen, richtlijnen, regels en kaders die effect hebben op onze informatiestromen. We noemen er een aantal:

- Digitale publicatie algemene bekendmakingen en mededelingen
- Wet generieke digitale infrastructuur
- Wet open overheid (vervangt Wob)
- eIDAS (verordening die grensoverschrijdend gebruik van elektronische middelen betreft)
- e-Factureren bij overheden
- Gebruik van Social Media (door of over ons)

Deze onderwerpen vragen om inzet van extra middelen, deels tijdelijk, deels structureel, waarbij we vanuit Renkum zoveel mogelijk inzetten op vormen van samenwerking om kwetsbaarheid en onnodig hoge kosten te voorkomen.

Deze digitalisering brengt ook met zich mee dat we (nog meer) zorg moeten hebben voor beveiliging en privacy bij het gebruik van al onze informatie en gegevens. Ook hier grotendeels opgelegd via landelijke wet- en regelgeving (onder andere: Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten, Wet Bescherming Persoonsgegevens, Wet Datalekken, ENSIA).

Om de informatieveiligheid en –privacy zo goed als mogelijk te borgen is gemeente Renkum (vaak vanuit wetgeving) verplicht om de volgende functies/rollen in te richten:

- Chief Information Security Officer (CISO): verantwoordelijk voor het gemeente brede informatiebeveiligingsbeleid gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG)
- Privacy Officer (PO): verantwoordelijk voor het gemeente brede privacy beleid (verplicht)
- Coördinator meldplicht datalekken (verplicht): verantwoordelijk voor het inrichten van processen, procedures en afhandelen van meldingen mbt datalekken.
- Functionaris gegevensbescherming (verplicht per 01-05-2018): interne toezichthouder op toepassing van wetgeving mbt de verwerking van persoonsgegevens.
- Coördinator ENSIA (verplicht per medio 2017): voert de coördinatie uit mbt vernieuwde audits mbt DigiD, Suwinet, PUN, BAG, etc. NB ENSIA is gebaseerd op de BIG. Hiermee wordt impliciet de BIG verplicht gesteld.

Wij gaan er vanuit dat wij voor 2017 € 40.000 nodig hebben voor nader onderzoek. Dit onderzoek moet uitwijzen wat de structurele behoefte is. Vooralsnog schatten wij dit in op 2 fte (€ 132.000).

7E. Belastingen

Doelstelling
We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Activiteiten:

- In lijn met het in januari 2016 vastgestelde Afvalbeleidsplan 2016-2020 is betaling voor restafval per 1 januari 2017 ingevoerd middels de zgn. DIFTAR systematiek voor afvalstoffenheffing.
- Op initiatief van de ondernemers in Oosterbeek is in de raad van februari 2017 besloten tot invoering van een reclamebelasting waarvan de opbrengst ten gunste van het winkelgebied in Oosterbeek.

7F. Vastgoed

Doelstelling
<ul style="list-style-type: none">
• Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.
• Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.
• Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Activiteiten:

- Verzelfstandiging van sportaccommodaties: dit is opgenomen bij product 1c 'Sport' onder de activiteit 'ambities sportnota'.
- Realisatie MFC Doelum: In de zomer van 2017 wordt het gebouw opgeleverd. In de winter 2018 de totale buitenruimte.
- Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum: De ontwerpfase wordt in het derde/vierde kwartaal 2017 afgerond. In 2018 wordt gestart met nieuwbouw van scholen in Renkum/Heelsum, de oplevering staat gepland in de zomer van 2019.
- Leer- en ontmoetingscentrum Doorwerth (LOC): In 2017 is met de planvoorbereiding gestart. In 2018 wordt nadat het investeringskrediet is verstrekt gestart met de ontwerpfase.
- Onderzoek volledige doordecentralisatie onderwijshuisvesting: In de loop van 2017 wordt bekeken of volledige doordecentralisatie nog zinvol is.
- Renovatie gemeentelijke gebouwen: in 2015-2017 zijn en worden onderzoeken uitgevoerd aan panden die de technische levensduur binnenkort bereiken of al bereikt hebben. Op basis van dat onderzoek is u een renovatievoorstel voorgelegd voor deze panden. In dit plan wordt ook gekeken of deze panden verduurzaamd kunnen worden. De voorbereiding van de uitvoering van dit plan start direct na uw besluitvorming.
- Nota beheer gemeentelijke accommodatie: in 2018 wordt de beleidsnota beheer gemeentelijke accommodatie herzien. Tien jaar geleden is deze nota door het college van B&W vastgesteld. De nota wordt geüpdate naar de huidige inzichten een maatstaven op gebied van beheer en onderhoud van het gemeentelijke vastgoed. Ook wordt de lijst van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' aangepast. Het vaststellen van het kernareaal en de voorziening 'groot onderhoud gemeentelijke gebouwen' is voor het laatst herzien in 2013 (raadsvoorstel 115823 d.d. 13 augustus 2013).

Aanstellen vastgoedcoördinator

Het team vastgoed ontbeert een persoon met wat meer inhoudelijke en vooral strategische kennis van zaken. Dit werd en wordt zo goed en kwaad als het gaat door de hoofd/teamleider ingevuld en aangevuld door inhuur bij concrete projecten (MFC, concertzaal). Door veranderende taken van de leidinggevende blijkt het steeds lastiger om deze rol op een adequate manier in te vullen. Hierdoor

worden zaken (te lang) vooruit geschoven, of helemaal niet opgepakt en krijgen medewerkers niet de begeleiding die nodig is.

Voorstel: aanstellen vastgoedcoördinator (schaal 11/12) voor 0,6 fte (3 dgn/wk) € 57.000 structureel.

Aanstellen coördinator nutsvoorzieningen

De gemeente heeft een groot aantal aansluitingen voor elektra (>200), gas en water. Voor het beheer van deze aansluitingen zijn nu meerdere medewerkers van drie verschillende teams verantwoordelijk.

Wij stellen voor het beheren van de financiën en het verduurzamen hiervan als taak onder te brengen bij een coördinator nutsvoorzieningen. Deze coördinator houdt ook contact met de nutsbedrijven over leveringen en facturatie. Deze coördinator krijgt als taak een goed systeem in te richten voor het beheren van de nutsvoorzieningen. Met als doel dat beter dan nu aanwezig is, inzicht en regie ontstaat op het verbruik en de kosten. Na deze 2 jaar moet een systeem staan waarmee de budgetbeheerders eenvoudig kunnen werken. Zodat het inzicht en regie blijvend geborgd wordt. En het verbruik is afgenomen door diverse duurzaamheidsmaatregelen.

Voorstel: aanstellen coördinator nutsvoorzieningen (inhuur) voor 3 dgn/wk voor de jaren 2018-19; € 85.000 per jaar. Deze kosten te betalen uit de nutsbudgetten van programma onderdelen: 7F Vastgoed (panden), 3D Water en riolering (rioolgemalen), 5A Groenonderhoud (begraafplaatsen), 5B Wegen, straten en pleinen (openbare verlichting) en 2E Mobiliteit (verkeerslichten, DRIS).

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Activiteiten:

- In de besturingsfilosofie is belegd hoe wordt vorm gegeven aan de beoogde interactie.
- Uitvoering geven aan activiteiten in het kader van de bedrijfsvoering (doorlopend).

Bedrijfsvoering

Om de kernorganisatie optimaal te faciliteren in het uitvoeren van hun reguliere taken én bij de (verander)opgaven, zijn goed functionerende ondersteunende functies nodig. Daarnaast spelen ook binnen deze vakgebieden ontwikkelingen en verandering in regelgeving. Hiervoor hebben wij tijdelijk extra middelen nodig voor de volgende onderwerpen:

- *Ondersteuning personeelsbeleid:* vernieuwing en harmonisatie arbeidsvoorwaarden, regionale/interne arbeidsmarkt G3, actieve ondersteuning ziekteverzuim, juridische ondersteuning arbeidsrecht, mobiliteitsbeleid, invoering / inrichting diverse nieuwe systemen hierbij (salarissysteem, formatieoverzichten, ziekteverzuimmodule), nazorg overgang personeel naar de Connectie, aanpassing verlofhoofdstuk Car-Uwo, wet normalisering rechtspositie ambtenaren (2017 € 30.000; 2018 € 65.000);
- *Juridische ondersteuning:* in de vorming van een aantal samenwerkingsverbanden wordt extra inzet gevraagd van onze juristen (De Connectie, DRAN, ODRA). Inzet hierop en inzet op zaken die daardoor blijven liggen vraagt om tijdelijk extra ondersteuning. Daarnaast spelen nieuwe ontwikkelingen op informatiebeveiliging en gegevensbescherming en vragen de aantrekkelijke RO projecten om actieve juridische ondersteuning (2017 € 30.000; 2018 € 50.000);

- *Communicatie*: communicatie gaat (voorlopig) niet naar de Connectie. Dit vraagt om een vervolg: hoe richten we deze taak dan wel in, zeker ook gezien hun belangrijke rol in burgerparticipatie? Welke communicatie- en marketingstrategie en uitvoering hebben wij voor ogen en nodig. Er ligt daarnaast ook regulier werk (grotere vraag dan aanbod) (2017 € 80.000);
- *Financiën*: Alle nieuwe ontwikkelingen en samenwerkingsverbanden vragen om tijdelijk meer en andere inzet van onze financiële adviesfunctie. Onderzoek daarna loopt. Om hier goed gevolg aan te geven moet wordt de beschikbare ruimte benut en tijdelijk extra capaciteit gevraagd (2018 €25.000).
- *Procesmanagement*: Bij (complexe) opgaven en/of bij overheidsparticipatie: moeten we aan de voorkant een regiestap inbouwen (wat willen/moeten wij bereiken en wat mag het kosten, inzet middelen). Daarna procesmatig inrichten en hierop sturen. Hierbij gebruiken we onder andere de aanbevelingen uit de audit proceslandschap (2018 € 65.000).

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie					
Lasten	96	96	96	96	96
Baten					
Saldo van baten en lasten	-96	-96	-96	-96	-96
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-96	-96	-96	-96	-96
7B. Organisatieontwikkeling					
Lasten	33	33	33	33	33
Baten					
Saldo van baten en lasten	-33	-33	-33	-33	-33
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-33	-33	-33	-33	-33
7C. Servicepunt					
Lasten	866	865	869	855	855
Baten	555	540	560	492	492
Saldo van baten en lasten	-312	-324	-309	-363	-363
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-312	-324	-309	-363	-363
7D. ICT					
Lasten					
Baten					
Saldo van baten en lasten					
Mutatie reserve	82	43	-11		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	82	43	-11		
7E. Belastingen					
Lasten	649	649	649	649	649
Baten	40	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-609	-609	-609	-609	-609
Mutatie reserve					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-609	-609	-609	-609	-609
7F. Vastgoed					
Lasten	2.853	2.550	2.277	2.629	2.624
Baten	249	319	69	1.618	56
Saldo van baten en lasten	-2.603	-2.230	-2.207	-1.010	-2.568
Mutatie reserve	633	239	-97	-1.237	376
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.970	-1.991	-2.304	-2.247	-2.192
7G. Bestuur en organisatie					
Lasten	1.314	1.229	1.210	1.209	1.209
Baten					
Saldo van baten en lasten	-1.314	-1.229	-1.210	-1.209	-1.209
Mutatie reserve	-246	-134	-44	-18	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.560	-1.363	-1.254	-1.227	-1.209
Saldo van baten en lasten	-4.968	-4.522	-4.465	-3.320	-4.877
Mutatie reserve	469	148	-152	-1.255	376
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-4.499	-4.375	-4.617	-4.576	-4.502

Bijlage Welk beleid is voor handen?

Product	Naam verordening e.d.
1A	Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011
1A	Uitvoeringsplan Mantelzorg 2015
1A	Kadernota sociaal domein <i>'De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie'</i>
1A	Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011
1B	Regionale visie
1C	Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'
1D	Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018
1D	Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
1D	Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
1D	Aanvullende Subsidieregels peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)
1D	Verordening wet inburgering
1D	Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015
1E	Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018
1E	Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015
1E	Verordening Gelrepas gemeente Renkum
1F	Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015
1F	Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
1F	Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015
1F	Re-integratieverordening Participatiewet 2015
1F	Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 gemeente Renkum 2016
1F	Verordening individuele inkomensvoorziening gemeente Renkum 2015
1G	Kadernota Sociaal Domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie"
1G	Verordening jeugdhulp
1G	Verordening leerlingenvervoer gemeente Renkum
1G	Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning Renkum 2015
2A	Strategische Visie 2040 (2010)
2A	Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
2A	Economische Visie (2011)
2A	Sociale Visie (2009)
2A	Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
2A	Nota Grondbeleid 2007
2A	Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)
2B	Nota Wonen (2014)
2B	Beleidsnotitie Wonen en Zorg (2015)

Product	Naam verordening e.d.
2B	Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
2B	Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 - 2014
2B	Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013
2B	Huisvestingsverordening Renkum (2016)
2D	Welstandsnota 2013
2E	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2016-2020)
2E	Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP)
2E	Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
2E	Parkeernota Gemeente Renkum (2014)
3A	Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
3A	Kadernota Duurzaam Renkum 2010
3C	Landschapsontwikkelingsplan LOP 2006 , wordt in 2017 LandschapsBasisPlan
3C	Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
3C	Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003 - 2013 (beheerplan), herziening in 2017
3D	Gemeentelijk water- en rioleringsplan: Water stroomt" (vGRP+ 2016 t/m 2020)
3E	Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' (2016)
4A	Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013
4A	Veiligheidsplan gemeente Renkum 2014-2016
4B	Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht, Bijzondere wetten & Kinderopvang
4C	Regiovisie aanpak huiselijk geweld
4C	Meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling
5A	Beleidsplan Groenbeheer 2012-2017
5A	Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
5A	Groenstructuurplan 'Structuur in het groen, slim verbinden' gemeente Renkum 2016
5A	Bomenverordening gemeente Renkum 2017
5B	Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
5B	Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017
5B	Renkums Licht doorgelicht 2006-2015 Deze nota wordt vervangen door een nieuw beleidsplan zodra de nieuwe landelijke richtlijnen zijn vastgesteld en wij weten hoe wij deze in onze gemeente gaan implementeren.
6B	Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)

Product	Naam verordening e.d.
6C	Cultuurvisie 2005 – 2015
6C	Beleidsnota Archeologie 2010
7A	Nota Burgerparticipatie
7A	Besturingsfilosofie
7E	Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
7E	Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
7F	Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
7F	Integraal huisvestingsplan 2013-2020 > Actualisering Integraal Huisvestingsplan
7F	Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011
7F	Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
7G	Toekomstvisie 2030
7G	Integriteitsnota van de gemeente Renkum
7G	Mandaatregeling
7G	Verordening vergoedingen commissie en raad
7G	Verordening vergoeding wethouders
7G	Financiële verordening gemeente Renkum
7G	Controleverordening gemeente Renkum
7G	Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Renkum
7G	Organisatiebesluit
7G	Informatiebeleidsplan
7G	Dienstverleningsconcept
7G	Archiefverordening